

N:o 1.

Af friherre **Klinckowström**, *angående ökad tull å spannmål äfvensom tull å potates.*

Jag har så många gånger uppträdt i Riksdagen rörande tullarne, att min åsigt i frågan är noggsamt känd, och jag kan försäkra, att så länge jag kommer att hafva en röst i Riksdagen, skall jag i det fallet aldrig förändra min åsigt. När denna fråga vid 1892 års riksdag förevar, uppkom den, såsom de riksdagsmän i Första Kammaren, hvilka då voro närvarande, hafva sig noggsamt bekant, derigenom, att Kongl. Maj:t i nådig proposition af den 13 januari 1892 påyrkade nedsättning i spannmåls- och mjöltullar, och Kongl. Maj:t grundade sitt yrkande på ett yttrande till protokollet i statsrådet öfver finansärenden af samma dag, hvori den föredragande, statsrådet friherre von Essen, på mångahanda skäl slutade med att påyrka nedsättning af tullarne. Så gammal jag är, under de 50 år jag räknar sedan mitt inträdande på riksdagsmannabanan och hvarunder jag deltagit i 25 riksdagars förhandlingar, har jag aldrig läst ett bedröfligare statsrådsprotokoll än detta nu nämnda. Ty icke nog med att det innehåller origtiga både åsigter och uppgifter rörande denna viktiga tullfråga, visar det äfven, att såväl det föredragande statsrådet som äfven Konungens samtliga öfriga rådgifvare vid tillfället, hvilka hafva enhälligt biträdt hans åsigt, icke kände den stora frågans rätta innebörd, och det är bedröfligt att se vid Konungens rådsbord rådgifvare, som icke bjuda till att sätta sig in i en så stor och viktig fråga. När denna fråga den 2 mars 1892 förevar i Första Kammaren, på grund af bevillningsutskottets betänkande och utlåtande rörande den meranämnda kongl. propositionen, tog jag mig friheten att i ett ganska vidlyftigt yttrande kritisera detta statsrådsprotokoll, och

jag framdrog sådana skäl och bevis för origtigheten af de uppgifter och åsigter, som uttalas i det meranämnda protokollet, att hvar och en kan derom öfvertyga sig, som vill läsa detta mitt yttrande. Jag vill icke här upprepa den vidlyftiga kritiken, det är nog, att den finnes förvarad i protokollet; men jag vill endast nämna den grund, hvarpå statsrådet då stödde sig, att åtgärden att införa skyddstullar å spanmål var påkallad af de låga pris, som jordbrukets produkter länge betingat, och den betryckta ställning, landets hufvudnäring derigenom iråkat. Om någon vet orsaken, hvarför spanmålstullar påyrkades och äfven beviljades, så måtte det väl vara jag, som har äran, kan jag säga, att hafva uppfunnit denna idé. Orsaken var icke den, statsrådet uppgaf, det var en *följd* af tullarnes införande, att jordbrukets ställning upphjelpes, men *orsaken* var den, att hela vårt så viktiga tullsystem hade ohjelpligt strandat och icke kunnat blifva en verklighet, utan att vi fingo jordbrukarnes biträde dertill, hufvudsakligen i Andra Kammaren. Det vet jag bättre än någon.

Hvad nu denna fråga beträffar, så vill jag blott här nämna, att såväl statsrådsprotokollet som äfven Kongl. Maj:ts proposition samt slutligen 1892 års riksdagsbeslut tydligen angifva, att det icke skulle sättas i fråga att nedsätta tullarne mer än till slutet af året 1892. Jag skall bedja att få nämna de delar af dessa statshandlingar, som bekräfta mina ord i detta hänseende. Chefen för finansdepartementet yttrade i det nu nämnda statsrådsprotokollet följande: »Jag anser därför, att, oaktadt förslag till ny tulltaxa lärer komma att för Riksdagen framläggas, någon ändring i tullsaterna å spanmål för år 1893 *icke* bör nu ifrågasättas.» Och Kongl. Maj:t säger i sin korta proposition till Riksdagen af samma dag: »Kongl. Maj:t vill härmed föreslå Riksdagen, att de enligt tulltaxan af den 16 oktober 1891 bestämda tullsatser för spanmål, omalen, råg och hvete, samt malen, mjöl, alla slag, *för tiden till innevarande års slut nedsättas*» etc. Och slutligen innehåller 12 § af riksdagsbeslutet den 23 maj 1892: »vi hafva — — beslutit att på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts proposition *angående nedsättning under innevarande år*» — märk väl — »i tullen å vissa slag af spanmål m. m., att de enligt tulltaxan af den 16 oktober 1891 bestämda tullsatser för spanmål, omalen, råg och hvete, samt malen, mjöl och gryn, alla slag, *må för tiden till innevarande års slut nedsättas*.» Äfven denna uppfattning, att de ifrågasvarande låga tullsaterna ej skulle gälla längre än till 1892 års slut, bekräftas af kongl. kungörelsen af den 24 mars 1892.

Vid 1893 års riksdag nämnde bevillningsutskottet icke med ett enda ord, att förändring borde föreslås att från och med 1893 besluta

återgång till de högre afgifterna å spanmål, malen och omalen, så som de utgingo de närmaste åren före 1892, och Riksdagen gjorde ingen anmärkning dervid (illa nog). Samma förfarande egde rum inom 1894 års bevillningsutskott, ehuru en reservant (herr Burén) yrkade återgång till de förra spanmålstullarne. Vid den diskussion derom som den 10 mars 1894 egde rum i Första Kammaren följde de allra flesta protektionister hans excellens herr statsministern Boströms uppmaning att vidblifva de sedan 1892 åsatta *lägre* spanmåls- och mjöltullar.

Nu har icke endast hela året 1892 fortgått med de nedsatta spanmåls- och mjöltullarne, utan äfven hela åren 1893 och 1894 och vi äro nu vid riksdagen 1895, der en förändring kan ifrågasättas. Jag säger uppriktigt, att jag och många tullskyddsvänner med mig hade väntat, att regeringen, sitt moraliska åliggande likmätigt, hade gjort något för att vi måtte återgå åtminstone till de tullsatser, som regeringen, enligt de officiella handlingar jag nu anført, ansett böra nedsättas endast till slutet af 1892. Och att anledningen, hvarför Kongl. Maj:t 1892 vidtog de åtgärder, jag omnämnt, var den oroväckande höjningen i spanmålsprisen öfverallt i olika länder, derpå lemnar ock statsrådsprotokollet af den 13 januari 1892 åtskilliga bevis. När nu deremot spanmålsprisen äro så, jag kan säga, ruinerande låga för jordbrukarne, nog borde då regeringen tänka på en så viktig sak. Härpå beror dock beståndet af den samhällsklass och den näringsidkareklass, som är den första, den största och den viktigaste i landet. Jag kan ock till följd af de många handa underrättelser, jag bekommit från olika delar af landet, försäkra, att nöden, synnerligen hos de mindre landtbrukarne, hvilka till inkomstkälla endast hafva afkastningen af sitt jordbruk, är högst bedröflig och tarfvar en snar hjälp. Regeringens pligt hade ovilkorligen varit att skaffa sig närmare underrättelser i dessa frågor, hvilka äro så högst viktiga för landet och dess existens, och sålunda inlösa sitt moraliska ord vid 1892 års riksdag. Men vi hafva förgäfves väntat på en proposition i det hänseendet från regeringen, och detta är högst bedröfligt. Vi tullskyddsvänner hafva hittills satt vår tillit till och understödt, så godt vi kunnat, denna så kallade tullskyddsvänliga regering, men om vi se denna regering vända tullskyddet ryggen, kommer förtroendet till densamma att slockna i landet, och då vill jag se, hur regeringen skall få fram sina propositioner och fortsätta att regera. Detta är en så allvarlig fråga, att, då jag befarat, att icke någon annan i kammaren skulle yttra sig i samma riktning som jag rörande regeringens skyldigheter, jag åtminstone icke velat med tystnad förbigå en så viktig sak.

Det har redan mycket blifvit ordadt om den sorgliga nedgången

i priset på spanmål, en nedgång, som hotar att blifva än större. Härtill kommer, att prisen äfven betydligt sjunkit för kött och kreatur, smör och öfriga landtmannaprodukter — således på snart sagdt allt hvad landtbrukaren kan afyttra för att skaffa sig nödiga medel att betala sina skatter. På sätt jag redan förut under föregående riksdag, vid behandlingen af fjerde hufvudtiteln, påpekat, äro dessa skatter icke blott nu höga och allt för tunga för mången, utan de komma att under de närmaste åren blifva ännu tyngre för den jordbrukande klassen, hvilken drager den största bördan deraf, och under sådana förhållanden vore det icke för mycket, om något gjordes för att lätta denna tunga. Jag vill icke nämna spanmålsprisen, hvarom jag vidlyftigare ämnar yttra mig längre ned i denna motion; men ehuru de äro så beskaffade, att de icke räcka till att betala arbetskostnaden och räntan på jordens kapitalvärde, måste dock jordbrukaren söka afsätta sin spanmål för att kunna betala skatterna. Men skall ens detta lyckas? Jag har hört till och med stora jordegare från åtskilliga provinser beklaga sig öfver, att de hafva spanmål liggande på sina magasin och omöjligen kunna blifva af med den, och jag är också landtbrukare och förhållandet är detsamma med mig. Spanmålshandlarne hafva fyllt sina förråd med utländsk spanmål, och de vilja icke för något pris taga äfven den vackraste svenska spanmål. Jag har så många gånger nämnt för herr finansministern om nödvändigheten att få månatliga underrättelser om spanmålsprisen från de större produktions- och handelsorterna i landet, på det att allmänheten måtte få en riktig åsigt om denna viktiga fråga. Jag har så enskildt som offentlig i denna kammare uppmanat honom att gå i författning om anskaffande af sådana underrättelser, men han har icke brytt sig derom. Detta är dock en mycket viktig sak, och på andra håll, särskildt i Preussen, är anskaffandet af dylika underrättelser bragt i sådant system, att det skulle kunna tjena som modell för oss — de preussiska månadsredogörelserna ligga i statistiska byrån för dem, som vilja taga del deraf. Jag hoppas, att hvarken Riksdagens tullskyddsvänner eller regeringen skall låta imponera på sig af det skrik, som här i landet hörts rörande tullarnes inflytande på spanmålsprisen från frihandelspartiet och särskildt från dess direktion, föreningen mot lifsmedelstullar, uti de cirkulär, denna förening låtit sprida vidt och bredt i landet. Jag har förut, såsom jag nämnt, senast den 2 mars 1892 vidlyftigt behandlat denna fråga och visat, att tullarne icke hafva något sådant inflytande på prisen, men att, om tullarne ökades till de belopp, som gälde före 1892 eller måhända till samma belopp, de befinnas nu ega inom det tyska riket, detta skulle vara

till uppmuntran för landtmännen och göra det möjligt för dem att blifva af med sin spanmål.

Jag skall i fortsättningen af denna motion söka, så vidt jag förmår, utreda och förklara: 1:o) huruvida tullavgifter på födoämnen, som det importerande landet sjelf kan producera, i nämnvärd grad fördyra desamma, 2:o) huruvida dessa tullavgifter egentligen eller väsentligen inverka på *brödets* pris och 3:o) hvem som i allmänhet betalar tullen. Men främst vill jag söka blotta herrar frihandlares egendomliga idéer och grundsatser beträffande tullfrågan i dess helhet och söka blotta det dolda målet för alla deras sträfvanden.

Frihandelns idéer och grundsatser.

Det har under de senaste 15 åren så mycket blifvit skrifvet och taladt om frihandel och om skydd för näringarne, att hvar och en, som velat bilda sig ett omdöme om denna stora statsekonomiska fråga, ej saknat medel dertill. Att fästa sig vid eller bemöta alla de sofismer, alla de materialistiska åsikter rörande stat och samhälle, som de principiella frihandlarna framställt, vore lika svårt som ändamålslost, emedan deras oklara läror i sina följder äro oberäknliga, om de skulle realiseras. Men lyckligtvis kunna de ej blifva en verklighet och skola aldrig komma till rätt mognad i någon europeisk kulturstat.

För bedömandet af deras grundprinciper må några få deraf meddelas till belysning af deras oklara åsikter om samhället och dess medlemmars pligter emot det allmänna, samt af deras farliga tillämpningar för samhällets viktigaste förvärfskällor: näringarne.

- »Det yttersta målet för arbetet och produktionen är att kunna konsumera, att kunna tillfredsställa sina önskningar och behof». ¹⁾
- »Till gagn för allmänheten blir ju en näring först då, när den bidrager att lemna en god vara till billigt pris». ²⁾
- »Det så kallade *skyldet* betyder ingenting annat, än prisstegring på varan och hinder för köparen att på förmånligaste sätt anskaffa hvad han behöfver». ³⁾
- »Det är *tillgången icke bristen*, som bör vara föremålet för våra sträfvanden». ³⁾

¹⁾ Friherre Gripenstedts yttrande i ridderskapet och adelns plenum den 8 februari 1866 (se ridderskapet och adelns protokoll 1865—66, II, sid. 432.)

²⁾ Friherre Gripenstedts yttrande; *ibid.* sid. 435.

³⁾ Friherre Gripenstedts yttrande; *ibid.*

- »Tullavgifternas enda, allmängiltiga grund och ändamål är att bereda statsverket inkomst». ¹⁾
- »Hög tullbeskattning, liksom hög beskattning i allmänhet, torde snarare nedsätta folkets förmåga att fylla sina behof och motverka dess produktiva arbetskraft än bidra till kapitalbildning, om ej på de jemförelsevis få händer, hvilka kunna beredas en gynnande undantagsställning på de öfrigas bekostnad». ¹⁾
- »Det måste ligga i landets likasom i den enskildes intresse att köpa sina förnödenheter der de kunna erhållas för det billigaste pris». ²⁾
- »Frihandelns grundsatser, sådana de hittills tillämpats i vårt land, hafva visat sig vara för dess ekonomiska utveckling af synnerligen välgörande verkan». ³⁾
- »Något skydd för våra näringar, utöfver det de redan åtnjuta, synes icke vara för deras bestånd och utveckling behöfligt». ³⁾
- »Exemplet af andra nationer, hvilka kunna antagas inom kort komma att återgå till skyddssystemet, synes icke böra föranleda oss att inslå samma väg. Den ekonomiska ställningen inom vårt land skulle icke i ringaste mån blifva derigenom förbättrad, men väl motsatsen». ³⁾

Se der några af deras grundsatser; må en hvar sjelf bedöma deras lära! Enligt dessa frihandlarnes läromeningar skulle det förnämsta ändamålet med människans härvaro vara *förfärf, konsumtion, billigt pris* på njutningsämnen; men deremot äro umbäranden, tålmod, fosterlandskärlek med flera dylika kristliga och samhälliga egenskaper främmande för dessa läromeningars uppgift. Den kraft, som icke är *produktiv*, anser frihandlaren vara onyttig; men huru mången kraft, huru mången utgift finnes ej, som då skulle vara det? Underhållet af en krigsmagt t. ex. är visserligen icke det af en produktiv kraft, men högst nödvändig för statens sjelfständighet och säkerhet. Religion, vetenskap och skön konst, de historiska minnenas bevarande äro ej produktiva krafter, i *den* mening frihandlaren förstår dermed, att de lemna varor till utbyte för konsumtion och njutning; men det skulle stå illa till med vår kultur samt folkets sedliga och intellektuella uppfostran, om en stat saknade eller försummade underhålla och vårda dessa ljusets, sanningens och minnets facklor.

Huru ringa en af frihandelns förkämpar i detta land tänkt om dylika värdemätare för den verkliga kulturen och huru högt han ställer

¹⁾ 1878 års Riksdags bevillningsutskotts betänkande af den 26 april, n:o 4, sid. 4.

²⁾ Ibid, sid. 17.

³⁾ 1879 års Riksdags bevillningsutskotts betänkande af den 24 mars, n:o 6.

handelns guldkalff för tillbedjande vördnad, framgår af följande hans offentliga yttrande:

»Långt högre än de materiella tjänster, handeln gjort, ställer jag dem, som den gjort eller gör åt menskligheten i odlingens och upplysningens intresse. Ty då inkräftaren blott lemnar efter sig nedbrända och blodbestänkta ruiner i eröfrade länder och agget i besegrade hjertan; när missionären och vetenskapsmannen, hvilkas nit och sjelfförsakelse ingen kan uppskatta högre än jag, blott framgår såsom den ensliga farkosten på hafvet, hvilkens fåra sammanfaller det ögonblick kölen genomskurit vattenspegeln: då framtränger handeln såsom en *murbräcka*, hvilken nedbryter hvarje hinder, som en förvillad statskonst och förvillade seder uppställt mot den menskliga odlingens framsteg. Och jag irrar mig därför visserligen icke, då jag tror att handeln, i sin stora, verldsomfattande utsträckning, utgör det mäktigaste redskapet i försynens hand till människoslägtets lyftning — ja, att den bildar den stora och djupa, fast stilla flod, som tyst men säkert fört vårt släktes öden fram till större odling, till högre ljus och till en allmännare människornas förbrödring». ¹⁾

Man må med skäl om detta yttrande säga, att det är som en ljudande malm och en klingande bjellra, dessa ord, som sätta mensklighetens högsta sträfvanden så lågt och den materiella lystnaden så högt! ... Den högste, människoslägtets Frälsare, som gick så ensam på sin väg från Bethlehem till Golgatha, och icke hade något hvarpå han kunde luta sitt hufvud; — och hans lärjungar, apostlarne, hvilka gingo ut ensamme, utan något skydd, utan något stöd, att predika evangeliij eviga sanningar för alla folk; — och de första kristne martyrerne, blodsvittnena för Kristi läras renhet och sanning, som gingo ensamme till hednafolk, stego ensamme upp på bålen eller ned bland de vilda djuren för att förtäras eller sönderslitas af dem till hedningarnes förlustelse! ... och vetenskapens förgångsmän och vetandets heroer, hvilka vid den flämtande lampans sken i den ensliga klostercellen eller i armodets låga boning tände kunskapens ljus i alla rigtningar! ... eller härföraren, som genom sina bragder slår världen med häpnad eller krossar våldets och mörkrets bojar, som försvarar sanningen in i döden — kunna ej *de* med allt skäl anses för att snarare »hafva fört vårt släktes öden fram till högre ljus och till en allmännare människornas förbrödring», än den stora, djupa, stilla handelns flod?

¹⁾ Friherre Gripenstedts yttrande i ridderskapet och adelns plenum den 8 februari 1866.

Frihandelns idéer skulle möjligen kunna hafva något berättigande, om menskligheten kunde förbrödra sig till en enda stor nation, eller om åtminstone de folk, som stå på en snarlik grad af hyfsning och bildning, exempelvis Europas, likasom Amerikas civiliserade stater, skulle hvar för sig sammanslutas till *en* stat eller statsförbund med samma statslif. Men tvifvelsamt är, om de många småstaterna skulle vilja förena sig derom, eller de respektive styrelsernas chefer skulle vilja frivilligt nedlägga kronor och spiror för att förverkliga dylika drömmar. Den första tillämpningen af frihandelns idéer inom politikens område blefve *federation*, den andra *republik*, den tredje kosmopolitisk *materialism*, och der-efter är *socialismen* icke långt borta.

Så långt bort i tiden som år 1817 förutsåg en statsekonomisk tänkare i vårt land denna strid mellan skyddssystemets fosterländska sträfvanden och frihandelns kosmopolitiska njutningslystnad. Denne man, då varande prosten och riksdagsmannen greve F. B. von Schwerin ¹⁾, yttrar sig derom på följande sätt:

»Tillståndet af inre kraftutbildning och hängifvenhet åt lystenheten och njutningarne äro tvenne hvarannan rakt motsatta *tillstånd*. Det förra gör återhållsamhet, försakelse och uppoffring till vilkor. Det senare känner intet af allt detta och tyckes förutsätta, att alla öfriga föremål för det menskliga sträfvandet redan blifvit uppnådda. Det första förhållandet är en stats, som sluter och begränsar sig så mycket som nödigt är för att, genom inre kraftutveckling, komma till en högre bildning, deri ädelt täflande med andra stater, eller ock för att kunna bibehålla sig vid den, som den redan eger; ty intetdera är möjligt utan återhållsamhet och utan begränsning. — Det senare (tillståndet) är den för somliga så kära idén af *en fri världshandel*. Det förra (tillståndet) gör medborgerlig dygd nödvändig och genom den, densamma omgifvande glorian bidrager den att låta dygd i allmänhet synas älskvärd. Det senare (tillståndet) behöfver, för att drifva sitt väsende — ty ett egentligt mål känner det icke — endast färdigheter och mynt.» ²⁾

Frihandelns grundsatser, tillämpade på tullagstiftningen, finanser och näringsförhållanden kunna sammanfattas sålunda:

»Tullagstiftningens enda föremål bör vara att skaffa staten inkomster; och den bör ordnas med uteslutande afseende derpå.»

»Alla andra tullar, utom de s. k. finanstullarne, böra, såsom onödiga och skadliga, afskaffas.»

¹⁾ Greve Schwerin, en af sin tids främste finansmän och riksdagstalare, var född 1764 och dog 1834.

²⁾ Schwerin i Bidrag till kännedom om fäderneslandet, sid. 65.

- »Skydd för näringarne betyder ingenting annat än prisstegring på varan och hinder för köparen att på förmånligaste sätt anskaffa hvad han behöfver.»
- »Olika tulltariffer, eller att endast för de länder, som bevilja oss bättre handelsförmåner, lemna sådana i gengäld, är förkastligt; *alla* nationer, äfven de som för oss tillspärra sitt land med höga tullar, böra till oss få tullfritt införa deras varor, af hvad slag de vara må.»
- »Jordbruksnäringen behöfver intet skydd för att ernå likställighet med samma näring i de flesta andra länder; den omständigheten att andra näringar fortfarande åtnjuta skydd är icke ett giltigt skäl för anspråk på motsvarande skydd för jordbruket.»
- »Tull på lifsmedel fördyrar födoämnen och öfriga lefnadsbehof för konsumenterna i allmänhet och inverkar derigenom på arbetsprisen.»
- »De näringar inom ett land, hvilka måste skyddas mot utlandets täflan genom tull, äro konstlade, för konsumenterna skadliga och böra, i enlighet med landets sanna intresse, efter hand nedläggas. Endast de näringar, hvilka genom landets naturbeskaffenhet, folkets skaplynne och fallenheter, företrädesvis äro för detsamma passande, eller, med andra ord, de så kallade naturliga näringarne, hvilka ej behöfva något skydd, endast dylika näringar böra drifvas.»¹⁾

Jag har här ofvan i sammanträngd form uppställt frihandels grundsatser, tillämpade på det praktiska näringslivets områden, på det hvar och en måtte klart uppfatta hvart det skulle leda att bifalla hvad de önska.

England och Frankrike uppfatta frihandeln på *det* sätt, att den der tillämpas i mån som den *befordrar* de respektive ländernas fördelar och ej undertrycker, än mindre förstör deras näringar, handel eller industri; och *så* förstådd och tillämpad är en friare handel både god och nyttig. Våra magtegende frihandlare hafva deremot betraktat frihandeln

¹⁾ »Om faran af skyddstullar vore så stor, som de af frihandeln hänförde anhängarne skildrat densamma, måste väl Frankrike, ända från Colberts tid, hafva varit ett ruineradt, ett utfattigt land till följd af de teorier, hvarefter det på industriens område framgätt. Icke desto mindre se vi, att Frankrike fördrager densamma tryckande förlägenhet, hvori den civiliserade världen befinner sig, med större lätthet; att detta land, om vi betrakta dess budget, hvilken sedan år 1871 ökats med 1½ milliard — icke endast genom skulder — befinnes ega större förmåga att bestrida dessa utgifter än Tyskland, och klagomål öfver nedlagda näringar äro i Frankrike vida färre än hos oss.» (Furst Bismarcks yttrande i tyska riksförsamlingen den 2 maj 1879; enligt Verhandlungen des deutschen Reichstags, betreffend den Zolltariff, sid. 931).

såsom en allom lyckliggörande idé, hvilken borde tillämpas i ordets egen fulla betydelse och utan undantag, minskades än derigenom statens inkomster, ruinerades än aldrig så mycket vår handel, industri och näringar. När de praktiske, fosterländske frihandlarne i Frankrike uppställa grundsatsen af *reciprocitet* och endast uppgöra speciella tariffen för de länder, som ingå på en handelstraktat och för alla andra länder bibehålla en *generel*, rätt protektionistisk tulltariff — låta våra magtegende frihandlare öppna vårt land för *alla* andra länder, utan afseende på reciprocitet, utan att besinna, det statskassans deficit och landets ruin bli så mycket större.¹⁾

Tullagstiftningen bör, enligt min fasta öfvertygelse, hafva en trefaldig bestämmelse, nemligen:

- 1:o) att, genom de så kallade kassaartiklarnes beskattning, medelst åsätta införseltullar, förskaffa statsverket en behöflig del af dess inkomster;
- 2:o) att, genom lyx- och öfverflödsartiklarnes höga beskattning, låta rikedom med sitt öfverflöd äfven bidra till statsutgifterna, samt sålunda, genom sagda beskattning, vårda samhällets moraliska förhållanden; hindra lyx, sedeförderf, frässeri, dryckenskap; befrämja sparsamhet, enkelhet i seder, tarflighet i lefnadssätt med mera dylikt;
- 3:o) att, genom en klok reglering af tullbeskattningen, *skydda egna näringar* och göra för dem möjligt att fortvara; samt vårda hemslöjdens nu svagt flämtande tillvaro, hvarpå likväl beror så mycket godt inom det mensklige lifvet och hvilken slöjd är ett så viktigt befordringsmedel för trefnad, välmåga och moralisk helsa i landtmännens låga boningar.

Om man vill skydda våra näringar mot utlandets förkrossande inverkan, bör *jordbruksnäringen* dervid icke förglömmas. Om nemligen densamma i Sverige åtnjöte alla de fördelar, som hans näringsfrände eger inom de länder, med hvilka han nödgas täfla vid frambringandet af jordbrukets alster; — om han egde sin jord skuldfri; — om honom lemnades tillfälle erhålla drift- och förlagskapital till något så när billig ränta; — om han ej öfver höfvan tyngdes af skatter, onera och besvär

¹⁾ »Jag finner att länder, som skydda sina näringar, blomstra och att de som öppna sig för import gå tillbaka, och det stora mäktiga England, denne starke kämpe, hvilken, sedan han stärkt sina muskler, uppträdde på världsmarknaden, sägande: *hvem vill kämpa med mig?* — äfven detta land återgår så småningom till skyddstullar och skall inom några få år redan vara der, för att åtminstone bevara åt sig den engelska marknaden.» (Furst Bismarcks yttrande i den tyska riksförsamlingen den 2 maj 1879. Se Verhandlungen des deutschen Reichstags, betreffend den Zolltariff, sid. 932.

af så mångfaldig art och ej hade en allt för dryg andel i fördelningen deraf, jemfördt med kapitalisten; — om han åtnjöte de öfriga mångahanda lättnader, som en omtänksam, upplyst och fosterländsk regering och folkrepresentation skulle kunna bereda — så kändes saknaden af skyddet betydligt mindre. Men under nuvarande förhållanden torde jordbrukets målsmän komma mer och mer till insigt derom, att deras näring, lika som många andra näringar, behöfver ett om ock ringa *skydd* genom införseltull, som lagstiftningen kan gifva, om folkrepresentationen skulle vilja det.

Ett af de förnämsta argumenten, som frihandelns försvarare framställa för sina idéers förträfflighet i det allmänna lifvet, är, att alla konsumenters nödvändighetsvaror, vare sig lifsmedel eller beklädnads- m. fl. förnödenheter, skulle genom tullfrihet erhållas äfven i detaljhandeln för *billigare pris*, och detta billigare pris sänka arbetsafföningarne, och sålunda industri och näringar kunna med större förtjenst sälja lika goda varor, om all tull upphäfdes.

Bevisen för detta viktiga påstående hafva dessa frihandelns predikanter, mig veterligt, aldrig kunnat förete, om de ens gjort sig mödan att praktiskt undersöka detta så ytterst viktiga förhållande. Emellertid har den stora konsumerande allmänheten, hvilken i öfrigt stått till en stor del utanför hela denna fråga, tagit dessa påståenden för sanning, och därför har vid folk- och arbetaremöten m. fl. dylika större menighetssammanträden högt uttalats den mening, att en återgång bör ske i vår nuvarande tullagstiftning.

Jag tror mig, på grund af temligen omfattande undersökningar rörande hithörande ämnen, tryggt kunna påstå, att detta tal om *bättre pris* för konsumenterna, till följd af minskade eller alldeles borttagna tullar å lifsmedel och öfriga lefnadsbehof, är, med undantag för några kolonialvaror, såsom kaffe, socker, tobak, sviskon, russin, fotogén o. s. v., fullkomligt origtigt samt ett stort misstag; och skola längre ned i denna motion framläggas bevisen för detta mitt påstående.

De tulltariffer, hvilka genom de emellan de flesta större europeiska staterna afslutna handelstraktater bestämdes på 1860-talet, gynna *handeln* och *penningekapitalet* på industriens och dess idkares äfvensom på konsumenternes bekostnad ¹⁾. Grundsatserna hos den principiella frihandeln, bort-

¹⁾ »Handelsfördragen hafva icke varit nyttiga för andra än för spekulanter och bankirer; för konsumenter och producenter hafva de varit lika skadliga.» (Jules Brames yttrande under diskussionen i franska lagstiftande corpsen år 1867, angående den med England år 1860 afslutade handelstraktat.)

»Det finnes andra orsaker, mot hvilka I skullen kunnat göra mera motstånd och

tagande af alla utom s. k. finansiella tullar, syftar på de svagares ruin och de starkares tryckande öfvervälde. Skydd för inhemsk industri bekymrar den sanne frihandlaren alldeles intet.

Tullar och handelsvinst samt spanmålspriser.

För att någorlunda kunna bedöma den vinst, handels och penningens representanter skörda å endast den del af varuomsättningen, som angår spanmål och produkter deraf, såsom mjöl och gryn, har professor Neumann-Spallart framställt några sifferuppgifter rörande verldsproduktionen och världshandeln ¹⁾ af det stora intresse, att jag ej kan underlåta anföra desamma, för att derifrån framlägga en kalkyl å denna s. k. frakt- och handelsvinst.

De viktigaste ländernas medelspanmålsproduktion årligen, efter omkring tio års beräkning, utgjorde i millioner hektoliter: ²⁾

som spridt förvirring inom åkerbruket, handeln och industrien. Jag menar dessa stora, finansiella *bolag*, som ur våra landsmäns fickor dragit stora massor af penningar, alla deras besparingar; som hindrat jordbruket från att få kredit på billiga villkor; som skapat fingerade företag för att kasta omkring dem på börsen i Paris och icke för att verkligen utföra dem; ty dessa bolag förstå sig ej på några andra industriella anläggningar, än dem på allmänhetens lättrogenhet.» (Pouyer-Quartiers yttrande under diskussionen i franska lagstiftande corpsen år 1867 angående den med England år 1860 afslutade handelstraktat.)

¹⁾ Neumann-Spallart: Übersicht der Production, Verkehr und Handel in der Weltwirtschaft. Stuttgart 1878, sid. 63.

²⁾ En hectoliter = 100 liter.

	Hvete och speltz.	Råg.	Korn.	Hafre.	Majs.	Bohvete.
<i>Europa:</i>						
Ryssland	100,0	245,0	45,0	180,0	— —	70,0
Frankrike	104,2	26,3	20,2	70,3	10,4	18,2
Alla andra länder.....	263,1	177,8	151,4	252,4	92,7	19,3
Summa	467,3	449,1	216,6	502,7	103,1	107,5
<i>Utom Europa belägna:</i>						
Nordamerikas förenta stater	92,0	5,3	10,2	90,5	346,2	— —
Britt. Ostindien, Canada, Australien, Egypten, Chile, Algier, Japan	31,6	0,4	28,0	20,2	7,4	21,4
Hufvudbelopp	590,9	454,8	254,8	613,4	456,7	128,9

Produktionsvärdet af en dylik medelskörd i hela världen kan, efter 1876 års medelpris å Londons börs, minskade med 40 procent för frakt och handelsomkostnader, kalkyleras vara:

för hveteproduktionen	omkring	5,700	millioner riksmark
„ råg- och kornproduktionen	„	3,600	„ „
„ hafreproduktionen	„	3,300	„ „
„ all öfrig spanmålsproduktion	„	4,000	„ „

Summa 16,600 millioner riksmark.

Deremot utgör marknads- och handelsvärdet för hela denna produktion minst 20 å 22 milliarder riksmark. För enskilda år med synnerligen höga spanmålspris på världsmarknaden, såsom hela qvinqvennium 1870—74, eller året 1877, höjde sig ofvannämnda värde med 15 å 20 procent.

Hvilken stor och betydelsefull plats jordbruket intager bland alla jordens näringar synes bäst vid jemförelse med den största bland alla öfriga den menskliga näringsflitens företag, eller *jernvägarne*. Bruttoinkomsten af alla jordens jernvägar utgjorde i medeltal åren 1873—78

årligen endast 6,745 millioner riksmark, deraf *netto*inkomsten var 2,660 millioner.¹⁾ Med allt skäl kan således jordbruket kallas jordens moder-närning.

Den del af samtliga spanmålsproduktionen, som ingår i handeln, och således egentligen här utgör föremålet för vår uppmärksamhet, utgjorde, enligt professor Neumann-Spallart, för år 1876 i de viktigare spanmålsproducerande staterna följande belopp, enligt nedan följande öfversigt af världshandeln med spanmål och mjöl under året 1876:

	Värde i millioner riksmark.	
	Import.	Export.
Storbritannien	1,036,2	20,9
Tyskland	595,0	222,1
Ryssland	— —	655,4
Nordamerikas förenta stater	33,5	476,8
Frankrike	191,4	117,5
Belgien	202,7	65,2
Österrike-Ungern	67,5	187,2
Italien	86,4	59,7
Nederländerna	86,6	24,1
Norge	43,5	0,8
Sverige	22,6	50,7
Danmark	14,8	56,0
Schweitz	84,2	0,7
Alla öfriga stater ²⁾	25,7	330,6
Summa	2,490,1	2,267,7

Detta utgör i export och import ett värde af omkring 5 milliarder mark, deraf två femtedelar med säkerhet kan anses utgöra frakt- och handelsvinsten för penningmännen och handels idkare. En årlig vinst af omkring 2,000 millioner riksmark³⁾ endast på hela världens

¹⁾ Se Neumann-Spallart: Der Schutz in der Weltwirtschaft. Berlin 1879 sid. 21.

²⁾ Nemligen Nedre Donauländerna, Spanien, Canada, Brittiska Ostindien, Algier, Australien, Chile, Grekland, Portugal, Egypten, Tunis.

³⁾ En riksmark omkring 90 öre.

spanmålshandel! Man måste medgifva att vinsten ej är ringa, lika väl som man nu bör utan svårighet förstå, hvarför handelns och penningens målsmän ifra för den fria handeln utan alla tullar, samt hvarför de söka inbilla konsumenterna, att detta allt är till fördel för dessa senare.

Vill man förskaffa sig en någorlunda sann upplysning om de förhållanden, som hvar för sig eller samfäldt inverka på de stora, allmänna prisnoteringarna å spanmål i de europeiska stora kulturländerna, bör man egna någon uppmärksamhet åt ett deröfver utgifvet förträffligt arbete af Kremp.¹⁾ Hans yttrande rörande spanmålsprisen och handelsförhållandenas förmåga att till deras förmån begagna dessa pris lemnar intet tvifvel derom, att producenten och konsumenten äro de som göra förluster. Hvad verldshandeln har rörande spanmålsaffärer att uppvisa, är ej alltid goda pris för det egna (det producerande) landets befolkning, *äfven* om detta land fått en god skörd. Härför lemnar Frankrike ett slående bevis. Skörden af hvetete hade derstädes år 1851 varit *god*. Det oaktadt steg priset å denna vara mot näst föregående året med 11 procent. Denna prisstegring torde rättast berott på exporten. Spanmålshandlarne tingade nemligen till sig hvetet tidigt för godt pris och sålde det med god vinst till det alltid dyrt betalande England. Senare på vintern nödgades franska konsumenterna dyrt betala sitt för brödföda behöfliga hvetete.²⁾

Prisförhållandena på spanmål följa i allmänhet vissa lagar, hvilkas orsaker det ändliga menniskoförståndet ännu ej fullt utforskat, men hvilka visat sig, i det stora hela, ej undergå några synnerliga förändringar eller rubbningar, hvarken genom tullar eller tullfrihet, jernbanor, ångbåtar eller telegrafer. Spanmålsprisen fluktuerar nemligen mellan vissa årstider för samma land, från minima till maxima; och de observationer deröfver, som blifvit gjorda i flera länder, utvisa detta vara förhållandet, stundom under mer än hundra år.

Detta synes bäst af följande maximi- och minimi-pris under åren 1865—1875:

	maximipris	minimipris
	å hvetete:	
England	maj, juni	september, oktober.
Sachsen	januari, juni, juli	december.
Preussen	juni, juli	september.
Württemberg	oktober, november	januari, april.

¹⁾ Über den Einfluss des Ernteausfalls auf die Getreidepreise während der Jahren 1845—75, in den hauptsächlichsten Länder Europas. Jena 1879.

²⁾ Ibid. sid. 35.

Särskildt för *Preussen* stälde sig dessa priser sålunda:

	maximipris	minimipris
	<i>å hvete:</i>	
1765—1785	juni	september

	maximipris	minimipris
	<i>å råg:</i>	
1765—1785	juni	mars
1816—1860	juni, juli	september
1865—1875	oktober, november	februari ¹⁾

Huru origtigt det är att tillskrifva *tullsatser*, inom vanliga gränser, något inflytande på spanmålsprisen i ett land, framgår till fyllest af de grafiska framställningar Kremp låtit medfölja sitt omnämnda arbete öfver, bland andra, Preussens spanmålsproduktion och dess pris under olika år. Som bekant är, förtullades i detta land 1 scheffel ²⁾ spanmål:

år 1855 med 1 silbergroschen. Alla slags säd.

år 1856 erlade hvete i tull 2 silbergroschen;

alla andra slag i tull $\frac{1}{2}$ d:o

år 1866 borttogs *all* tull på spanmål.

Går man med dessa tulluppgifter till de grafiska framställningarna, befinnes först, hvad *hvete* beträffar, att ehuru skördarne mellan åren 1849 och 1854 flyttade sig fram och tillbaka mellan 0,85 och 0,97 procent af medelskörden (=1,00), ökades hvetepriset år från år, ifrån omkring 6 riksmark år 1849 till omkring 11 mark år 1854, per Berliner-scheffel. År 1855, då skörden var den sämsta under de trettio åren 1846—1875 och utgjorde endast 0,52 procent af en medelskörd, stod medelpriset nära 12 mark per scheffel. Samma året var tullen 5 groschen per scheffel; men år 1856, då tullen nedsattes med 50 procent, då skörden blef 0,92 procent af medelskörd, förmådde allt detta likväl ej att sänka medelpriset mer än till 11,3 mark per scheffel. Här verkade påtagligen tullnedsättningen *ingen* väsentlig minskning i priset, oaktadt skördens ymnighet.

År 1863, då hveteskörden i Preussen var *öfver* medelskörd, var priset omkring 7,6 mark per scheffel. Följande tvenne år föll skörden af ifrågavarande säd: 1864 till 90 procent och 1865 till 78 procent af en medelskörd; men *prisen* föllo: det förra året till 6,4 och det senare

¹⁾ Ibid. sid. 155.

²⁾ 1 scheffel = 50 liter.

till 6,8 mark. År 1866 borttogs all tull å spanmål. Samma år blef hveteskörden 92 procent af medelskörd; men icke förty och oaktadt *tullfriheten* uppgjagades priset till 10,8 mark per scheffel.¹⁾

Under de nu följande tullfrihetsåren synes oförtydbart, att tullfriheten åtminstone icke haft något sådant inflytande på hvetepriset, som varit till fördel för konsumenterna; ty

	hveteskördens belopp i procent af medelskörd = 100:	medelpris å 1 scheffel i riksmark:
år 1867	74	10,8
„ 1868	100	10,4
„ 1869	93	8,2
„ 1870	78	8,5
„ 1871	86	9,6
„ 1872	88	9,75
„ 1873	93	10,6
„ 1874	130	9,6
„ 1875	82	7,6

1874 års ymniga skörd till exempel förmådde ej nedtrycka priset mer än till 9,6 mark, då 1867 års rätt medelmåttiga skörd ej kunde höja priset med mera än 8 pfennige per scheffel. 1869 och 1873 årens skördar voro lika goda, men det oaktadt betalades scheffeln hvete det förra året med 8,2 och det senare året med 10,6 mark.

I England befriades hvetet, såsom bekant är, från all tullavgift i juni 1846. Att tullfriheten för spanmål vid importen till detta land icke medförde så stora fördelar för konsumenterna, synes bäst af följande uppgifter om skörd, hveteinförselns belopp i penningar och procent af exporten, samt årliga medelpriset derå:²⁾

¹⁾ Jag har öfverallt i den grafiska framställningen följt den för *kalender*-året gällande prislinien. En andra prislinie, gällande för *skörde*-året, finnes äfven; men dels börjar denna senare linie först med året 1865, dels följa de båda prislinierna temligen hvarandra.

²⁾ Efterser man, huru med dessa uppgifter sig förhåller de 5 åren näst före 1841 och näst efter 1850, så befinnes att 1836—1840, hvarunder var 1 god, 1 medelmåttig, 2 dåliga och 1 knapp skörd, importerades i England af spanmål och mjöl inalles i medeltal årligen för 5 millioner £ sterl; spanmålsimporten utgjorde årligen 9 procent af samtliga exporten och medelpriset per quarter å hvete var 3 £ 1 sh. 2 d.; hvaremot

1851—1855, hvarunder var 2 rätt goda, 1 god, 1 öfver medelmåttig och 1 under medelmåttig skörd, importerades för 17 millioner £ sterl. i medeltal spanmål och mjöl

År.	Skördens beskaffenhet uti England.	Import af spanmål och mjöl, alla slag, för konsumenterna		Hvetets årliga medelpris i England per quarter.		
		i penningvärde; miljoner £ sterling. ¹⁾	i procent af exportens totalvärde.	£.	sh.	d.
1841	dålig	9,0	17	3	4	4
1842	ganska god	8,5	18	2	17	3
1843	god	3,0	7	2	10	1
1844	god	4,5	7	2	11	3
1845	knapp	2,0	3	2	10	10
1841—1845	i medeltal	5,0	10	2	14	9
1846	medelmåttig	8,6	14	2	14	8
1847	medelmåttig	29,0	50	3	9	9
1848	dålig	12,5	24	2	10	6
1849	god	17,0	27	2	4	3
1850	knapp	15,9	21	2	—	3
1846—1850	i medeltal	17,0	27	2	11	10

När man så mycket omtalar befrielsen från de engelska korn-tullarna, så glömmar man omnämna, att ända till år 1869 bibehölls en ingångsavgift för dylik spanmål af *en* engelsk shilling (= 90 öre) per quarter; det gör omkring 18 svenska öre per centner. Hade väl denna engelska tullfrihet något särdeles inflytande på brödpriset? År 1857, då spanmålen var tullfri i England, skickade man densamma från många de större sädesproducerande länderna i stora massor till marknaderna i Liverpool och London. Nå väl, brödet kostade 7 franska sous i London och 6 sous i Paris, af samma slags mjöl och af samma vikt. Handelsfriheten rådde i England, medan den icke fans i Frankrike, och emellertid fick Frankrike sitt bröd för bättre pris än England.²⁾

ärligen; spanmålsimporten utgjorde 18 procent af samtliga exporten, och medelpriset per quarter hvetet var 2 £ 15 sh. 11 d. (Se Tooke och Newmark: Die Geschichte und Bestimmung der Preise während der Jahre 1793—1857. Deutsch von C. W. Asher, II, sid. 71.)

¹⁾ 1 Pund (£) sterling = 18 kronor.

²⁾ Pouyer Quartiers yttrande år 1865 i franska lagstiftande corpsen under diskussion angående den år 1860 med England afslutade handelstraktat.

Såsom slutresultat öfver ofvan antyddade undersökningar rörande spanmålsproduktionens förhållande till prisen derå inom världshandeln, må här anföras de väsentligaste:

- att det egna landets skörd alltid har ett stort inflytande på samma lands spanmålspris, och framstår detta inflytande starkare i mån som flera länder samtidigt träffas af en god eller af en dålig skörd;
- att prisen i allmänhet rätta sig efter förhållandena på världsmarknaden och ej efter skördens beskaffenhet i ett särskildt land;
- att dessa nu angifna allmänna regler för prisbildningen å spanmål visserligen rubbas i många afseenden genom inverkan af politiska och ekonomiska förhållanden och kalamiteter; men dessa tillfälliga rubbningar utjemnas likväl snart nog af världsspanmålshandelns bemödanden att hålla jemvigt mellan tillgång och efterfrågan;
- att det mest bestämmande momentet för spanmålens pris, den så att säga egentliga prisregulatorn, är väderleken.

Att en tull på spanmål, inom de vanliga gränserna för denna afgift, intet inflytande har på varans pris för konsumenterna, framgår af de samvetsgranna undersökningar, som deröfver blifvit gjorda i Tyskland under året 1879.¹⁾ Dervid uppgifves, att medelpriset för 1,000 kilogram hvete under januari 1879 i de viktigaste, genom jernbanor med hvarandra förenade städer varierade mellan 211,20 mark och 157,80 mark. För råg utgjorde samma prisskilnad 160 mark i Lindau och 104 mark i Königsberg.

I Tyskland hållas två stora marknader: *Neusser Fruchtmarkt* och *Köhlner Fruchtmarkt*, der prisen noga antecknas sedan ett stort antal år tillbaka, och beträffande nu ifrågavarande artiklar, hvete och råg, visar sig genom dessa anteckningar, att år 1879, då det var satt 1 marks tull per 100 kilogram på hvete och råg, var medelpriset å *Neussermarkt*, för hvete 20 mark 30 pfennige och för råg 15 mark 4 pfennige; år 1885, då tullen ökats till 3 mark från 1, var hvetet per 100 kilogram värdt 16,50 samt rågen 14 mark 11 pfennige, således nära 4 marks skilnad per 100 kilogram, hvad hvetet beträffar; år 1887, då 5 mark var satt såsom tull per 100 kilogram råg och hvete, då var medelpriset på *Neusser Fruchtmarkt* 16 mark 95 pfennige för 100 kilogram hvete och för 100 kilogram råg 12 mark 86 pfennige, då rågen deremot med 1 marks tull kostade 15 mark 4 pfennige. På samma sätt förhåller det sig å *Köhlner Fruchtmarkt*. Der var 1883, med 1 marks tull, hvetepriset 19 mark 94 pfennige och rågpriset 15

¹⁾ Se: Entwurf eines Gesetzes betreffend den Zolltariff des Deutschen Zollgebiets 1879.

mark 50 pfennige per 100 kilogram. År 1885, med 3 marks tull, var hvetepriset 16 mark 56 pfennige och rågpriset 14 mark 62 pfennige, och år 1887, då 5 mark var satt såsom tull å spanmål, var hvetepriset 18 mark och rågpriset 14 mark 6 pfennige. Dessa pris äro noterade efter ofantliga qvantiteter, som köpas och säljas på dessa stora marknader, och anteckningen sker med högsta grad af noggrannhet. Detta gifver ett nytt bevis för min åsigt, att det icke är tullen, som sänker eller höjer, i nämnvärd grad, priset på de produkter, som kunna produceras i det egna landet, utan att det är andra förhållanden. Hvilka äro nu i allmänhet dessa andra förhållanden? Jo, det ena är naturligen missväxt eller öfverflöd på brödsäd, och det andra är handelsklassens oskäligen ingrepp, beträffande prisen, och den, som noggrannare följer med dessa förhållanden, finner ofta i tidningarne, huru många otillåtlige medel börsspekulationen begagnar för att på ett falskt sätt uppdrifva eller nedsänka spanmålsprisen för sin vinst och fördel.

Innan jag slutar denna fråga om priset på brödsäd och hvaraf detsamma beror, måste jag anföra något ur en tidning, som säkerligen icke kan anses vara protektionistiskt sinnad, nemligen Stockholms Dagblad för den 28 augusti 1888 — jag har noga antecknat datum, så att hvar och en kan verificera mina uppgifter. Sedan tidningen af andra skäl än de fattiga konsumenternas bästa — jag tror att vi då befunno oss i en valperiod till Andra Kammaren — låtit påskina, att höga tullar icke i allmänhet kunde nedtrycka prisen på lifsmedlen, slutar den med uppgift derom, att efter införandet 1879 af tyska skyddstullsystemet priset å hvete, beräknadt efter 1,000 kilogram, utgjorde år 1880 — då var nyligen satt en tull af 1 mark — 209,8 riksmark. År 1885 — då var satt en tull af 3 mark — 143,2 riksmark, och år 1887 — då var tullen 5 mark — 141,5 riksmark. Med råg, korn och hafre förhöll sig enligt Stockholms Dagblad — erkefrihandlarnes organ — på alldeles samma sätt. »Häraf framgår till fullo», säger tidningen, »att tullförhöjningarne 1879, 1885 och 1887 icke förmått skrufta upp spanmålsprisen i Tyskland högre, utan att tvärt om prisen sedan 1879 gått allt mer tillbaka, ehuru det icke varit brist på dåliga skördeår i Tyskland.»

Att i allmänhet icke tullar på sådana produkter, som i det egna landet kunna åstadkommas, i nämnvärd grad öka prisen, derpå hafva vi mångfaldiga bevis. Häraf vill jag emellertid blott nämna några, hvilka en hvar kan kontrollera och som äro hemtade från de offentliga upplysningar, som hvarje månad förekommo i den periodiska pressen rörande spanmålsprisen i östersjöhamnarne. Jag har för de fyra åren

1887—1890 kvartalsvis sammanfattat dessa uppgifter. De aflemnades, som jag nämnt, hvarje månad, och uppgjordes, om jag icke bedrager mig, i kommerskollegium. Hvad kommerskollegium borde i min tanke gjort för att fullständiga dessa verkligen värdefulla upplysningar, det vore att äfven insätta *Stockholm* i samlingen af östersjöstäder, ty för det första är ju *Stockholm* en östersjöstad, och för det andra importeras och handlas det mycket med spanmål i *Stockholm*. Det är verkligen mycket beklagligt, att så ej skett. I dess ställe har nämnda embetsverk numera upphört att vidare meddela dessa för bedömandet af spanmålsprisen så högst viktiga uppgifter.

Granskar man nu dessa uppgifter, som ju äro officiella, finner man med förvåning, att i samma land prisen å vissa lifsmedel kunna vara till en öfverraskande grad olika uti två städer, icke mycket aflägsna från hvarandra, förenade med jernvägar och vattenkommunikationer och utan att några tullar der finnas. Så är i Ryssland förhållandet med *Helsingfors*, *Riga* och *S:t Petersburg*.

När i *Helsingfors* i juni 1887 hvete gälde per kubikfot 3 kronor 87 öre, så gälde det samtidigt i *Riga*, som tillhör samma land, icke är beläget långt från *Helsingfors* och har förbindelse dermed sjövägen, blott 2 kronor 55 öre per kubikfot. Således en skilnad af 1 krona 32 öre per kubikfot mellan två städer med lätta kommunikationer i samma land och med inga tullar.

Ännu mer förvånande är förhållandet mellan *S:t Petersburg* och *Helsingfors*. När i augusti 1887 i *Helsingfors* hvete gälde 3 kronor 30 öre per svensk kubikfot, så gälde det i *S:t Petersburg* vid samma tid endast 2 kronor 80 öre.

På samma sätt förhåller det sig med råg, korn, hafre och ärter. Så gälde t. ex. i juni 1887 ärter i *Helsingfors* 3 kronor 66 öre och i *Riga* 1 krona 73 öre, allt per kubikfot.

Hvad som emellertid mest torde förvåna den, som icke förut egnat någon uppmärksamhet åt dessa redogörelser, är att vid jemförelse mellan spanmålsprisen i exempelvis städer i Ryssland, som icke har några tullar på spanmål, och städer i Tyskland, som har höga spanmåls-tullar, vissa spanmålsorter kunna stå högre i pris i ryska städer än i tyska, oaktadt Tysklands höga tullar på samma vara.

I augusti 1887 gälde t. ex. i *Riga*, som är en rysk stad, en svensk kubikfot råg 1 krona 42 öre, under det att en kubikfot råg gälde i *Memel*, som är en preussisk stad, 1 krona 39 öre, och i *Königsberg* gälde den blott 1 krona 34 öre. När korn samma månad i *S:t Petersburg* gälde 1 krona 36 öre, gälde det i *Königsberg* blott 1 krona

7 öre. När i oktober 1887 i Helsingfors råg gälde 1 krona 52 öre per kubikfot, kunde man samtidigt få köpa råg i Memel för 1 krona 27 öre.

Jag vill ej trötta med att framdraga flera jemförelser. Man finner emellertid, att i samma land prisen kunna vara väsentligt olika uti städer, som hafva lifliga kommunikationer sjöledes och med jernväg, samt att, hvad underligare är, lägre pris kunna råda i ett land, som har höga tullar, än i ett land, som inga tullar har, exempelvis Ryssland.

Hvad bevisar väl detta? Jo, enligt min tanke bevisar det, att tullar ensamt hafva ett ringa inflytande på lifsmedlens pris, och att det är andra förhållanden, som dervid göra sig gällande på vida måttigare och väsentligare sätt. Litet längre fram i denna motion ämnar jag återkomma till dessa förhållanden.

Jag har en samling uppgifter å sådana pris från olika tider å Stockholms salutorg. Det befinnes deraf att, om jag jemför åren 1886 och 1887 med tiden sedan tullar å lifsmedel infördes, prisen å dessa varor icke till följd af tullarne förökats. På samma sätt förhåller det sig, om jag går till de allmänna marknaderna i landet. Jag har äfven uppgifter å prisen vid marknaderna å olika ställen under skilda år. Deraf befinnes, att vid marknaderna, som i allmänhet undanskjuta den s. k. handelsklassens bemedling och närma producenter och konsumenter till hvarandra, priset icke i nämnvärd grad förändrats under en följd af år. Jag vill såsom exempel derpå anföra en artikel, som kanske är den vanligaste vid kreatursmarknaderna i vårt land, nemligen dragoxar. Vid höstmarknaden i Vesterås den 27 och 28 september 1888 stodo de dyraste dragoxar i ett pris af 450 å 500 kronor paret. Vid marknaden vid Hornborga den 6 november 1888 betingade 13 kvarters oxar 350 å 375 kronor paret och vid månadsmarknaden i Sköfde i januari 1889 var priset på 13 kvarters oxar 400 å 425 kronor paret. Vid vårmarknaden i Skara den 13 februari 1890 stodo 14 å 15 kvarters oxar i ett pris af 475 å 500 kronor paret. Sjelf har jag ofta besökt marknaderna för att köpa dragoxar för min egendom, och jag kan vitsorda, att prisen icke nämnvärdt förändrats, sedan tullen å kött infördes.

Gå vi nu öfver till frågan om spanmålsprisen under en längre följd af år, finna vi, hvad äfven frihandlarne måste medgifva, att prisen på de viktigaste spanmålssorterna, nemligen hvete och råg, under en lång årsföljd alltsedan år 1886 betydligt nedgått. Under frihandelsperioden här i Sverige nedgick priset per tunna hvete om 15 lispund

från 20 kronor 41 öre år 1866 till 15 kronor 69 öre år 1887 och på hela den långa period af 21 år, hvarunder frihandeln rådde, var medelpriset 21 kronor 53 öre. Under de tre första år, som tullskydd varit satt på hvete, har priset visserligen gått upp, om man jemför det med åren 1886 och 1887; men en dylik prisstegring är ett faktum, som inträffat i alla land, och äfven i Tyskland har ett sådant fenomen inträffat. Det är emellertid ingalunda tullen, som dyrkar upp prisen, utan just *handelsklassens mellankomst*. Sådant kan bestå två eller tre år, men derefter har handelsklassen icke magt att fortsätta, och priset går åter ned. Jemför jag nu de tre tullskyddsåren med förhållandena under frihandelsperioden, finner jag att medelpriset å hvete varit under tullskyddsåren 17 kronor 50 öre mot 21 kronor 53 öre under frihandels-tiden. Det har således äfven här fallit. Att födoämnen i allmänhet stigit i pris, kan icke bestridas, men orsaken dertill i så väl Sverige som många andra land är att söka icke i tullafgiften, utan i helt andra förhållanden. I Hamburgtidningar gjordes i mars 1890 en beräkning beträffande 114 viktiga handelsartiklars årliga genomsnittspris. Deras gemensamma årliga värde sattes till 100 för åren 1847—1850. Efter denna tid ökades under några år deras värde ända till 133 procent i genomsnitt mot 100. Det var under femårsperioden 1871—1875. Sedan sjönk värdet och har under tullskyddstiden ytterligare sänkt sig i Hamburg. Ibland har det dock stigit något, så 1881 till 121 procent, 1882 till 122 och 1883 äfvenledes till 122 procent. Under den återstående tiden har värdet kontinuerligt sänkt sig. 1887 var det 102 och 1888, det sista år, för hvilket anteckningar härom hos mig finnas, likaledes 102 procent. Det är således påtagligen ett sjunkande värde på dessa 114 viktigaste handelsartiklar. Betrakta vi nu de officiella redogörelser, som blifvit offentliggjorda rörande åtskilliga tyska spanmålssorter öfver hela Tyskland, det vill säga medeltalet af prisen å 165 olika orter i detta land, så finna vi, att under frihandelsperioden, det vill säga från och med år 1861 till och med år 1879, det lägsta värdet på hvete varit 152 mark för 1,000 kilogram och det högsta 285 mark; men under tullskyddsperioden, det vill säga från och med år 1880, har det lägsta värdet varit 155 mark (år 1885) och det högsta 231 mark. År 1889, det sista år, för hvilket hveteprisen finnas af mig antecknade, betingade 1,000 kilogram hvete 168 mark, således mycket lågt, jemfördt t. ex. med år 1876, då priset var 218 mark. På samma sätt förhåller det sig med öfriga artiklar, som här blifvit antecknade. Men frihandels-tidningarna söka i allmänhet slå mynt af att vid vissa tillfällen höga pris gifva sig till känna på vissa orter. Så är emellertid äfven för-

hållandet i Tyskland. Jag ber att få här nämna förhållandet allenast vid fem de viktigaste platser för spanmålshandeln i det tyska riket, Königsberg, Danzig, Berlin, Köln och Lindau. Jämföra vi nu förhållandet år 1888 mellan dessa fem städer, se vi, att när hvetepriset i Danzig gälde 151 mark 68 pfennige, stod det i Lindau i 210 mark. Då säger en frihandelstidning i Lindau: »Det är ju förfärligt hvad tullen gör för de stackars konsumenterna». På samma sätt är det genomgående olika pris, och vissa år ännu starkare prisskillnader mellan dessa fem städer, men tager man åter medeltalet mellan alla de orter i Tyskland, der spanmål i allmänhet försäljes, finner man de pris, jag i början af denna min motion omnämnde, och inser, att det är genomgående prisfall på spanmål samt att den ökade tull, som spanmål drager, icke fördyrar varan i nämnvärd grad, utan att det är *handelsklassen*, som fördyrar varan för konsumenterna.

Af hvad här ofvan blifvit anfördt synes klart, att tull å spanmål har intet inflytande å priset *för konsumenterna*; om den fördel, *producerne* deraf kunna draga, skall jag här nedan, vid frågan om jordbrukets behof af skydd för sin näring, vidare återkomma.

En viktigare fråga att nu besvara är den, huruvida tullavgifter på lifsförnödenheter och nödvändighetsvaror hafva något inflytande å priset derå *för konsumenterna*.

Tullavgiftens inverkan på brödsprisen. Skydd för jordbruksnäringen och dess produkter.

Om prisen å spanmål redan i grosshandeln äro till den grad olika, som nyss ofvan blifvit antydt, så afvika de uti detaljhandeln ännu mera från hvarandra. En tull af 50 öre eller 1 krona för 235 skålpund ¹⁾ spanmål af hvete eller råg kan ej hafva något inflytande på de stora prisdifferenser, som förekomma på spanmål och ännu mera på bröd olika orter emellan, eller till och med olika bodar emellan inom samma stad; och den inhemska täflan lär nog draga försorg derom, att en förhöjning eller införande af tullavgift ej begagnas såsom *förevändning* till en prisförhöjning i detaljhandeln.

Ännu mindre än på spanmålspris kan ett inflytande af tullsatser förväntas på *brödsprisen*. Motsatsen vore så mycket orimligare att påstå, som de fluktuationer dessa senare pris undergå, äro så betydliga,

¹⁾ D. v. s. 100 kilogram.

att de ej af spanmålstullar inom vanliga gränser kunna beröras, hvarjemte skilnaden mellan mjölets och det färdigbakade brödets pris är för stor att kunna påverkas af en dylik tull. Ett exempel må här anföras till förklaring deraf:

Den 1 februari 1879 kostade i staden Weimar 1,000 kilogram hvete 165 à 176 mark, eller i medeltal 170 mark; råg 134 à 146 mark, eller i medeltal 140 mark. 500 gram = 1 skålpund ¹⁾ hvete kostade således i medeltal 8,50 pfennige; 500 gram = 1 skålpund råg 7 pfennige. Enligt en på embetets vägnar af polismyndigheten i Weimar den 2 februari samma år företagen undersökning kostade i samma stad 1 skålpund

vanligt hvetebröd:					så kallad semla:				
hos	2	bagare	15	pfennige,	hos	1	bagare	26	pfennige,
„	1	d:o	16	d:o	„	2	d:o	27	d:o
„	4	d:o	17	d:o	„	2	d:o	28	d:o
„	3	d:o	18	d:o	„	1	d:o	29	d:o
„	6	d:o	19	d:o	„	5	d:o	30	d:o
„	4	d:o	20	d:o	„	2	d:o	31	d:o
„	1	d:o	21	d:o	„	1	d:o	32	d:o
„	1	d:o	24	d:o	„	1	d:o	33	d:o
„	1	d:o	25	d:o	„	1	d:o	35	d:o
„	1	d:o	33	d:o	„	2	d:o	36	d:o
					„	3	d:o	38	d:o
					„	2	d:o	42	d:o
					„	2	d:o	45	d:o
					„	1	d:o	50	d:o
					„	1	d:o	60	d:o
					„	1	d:o	62	d:o

För så kallade »Frantz-semlor» utgjorde det lägsta priset 24 och det högsta 50 pfennige; för »Rycklinge» (ett slags små bröd) var lägsta priset 15 och det högsta 33 pfennige. För vanligt rågbröd det lägsta priset 10 och det högsta 17 pfennige. Besinnar man, att af 100 skålpund mjöl erhålles omkring 120 skålpund bröd, så synes af dessa exempel, att priset å hvete, ända tills detta förekommer i form af bröd, undergår en fördyrning af 100 till 300 procent. Vidare må här,

¹⁾ Tysk vikt.

såsom karakteristiskt för denna fråga, bemärkas, att stora bagerier vid bestämmandet af priset å deras bröd alldeles icke bruka taga i betraktande prisförändringar af mindre än 3 mark per centner, hvaraf låter förklara sig, att, sedan mäldtullen afskaffades, hvilken utgjorde 2 mark per centner hvete och 0,50 mark per centner råg, *brödet* af denna anledning *icke* blef billigare.¹⁾

Här i hufvudstaden gjordes på hösten 1880 af handelskemisten Cronqvist åtskilliga intressanta undersökningar rörande brödets beskaffenhet och varierande pris. Af dessa undersökningar ådagalades bland annat:

att vid undersökning från 7 olika bagare af rågbröd, bakadt af mer eller mindre siktadt mjöl med surjäsning (s. k. ankarstock), varierade priset på ett skålpund mellan 9,9 och 11,8 öre, således med 19 procent;

att vid undersökning af rågbröd från 5 olika bagare, af mer eller mindre siktadt mjöl, s. k. sötsura limpor, varierade priset på ett skålpund dylikt bröd mellan 14,1 och 15,9 öre, således med 12 procent;

att vid undersökning af bullar af finaste siktade rågmjöl, *ej* sura eller sötsura, från 4 olika bagare, varierade priset å 1 skålpund dylikt bröd mellan 15,1 och 18,2 öre, således med 29 procent;

att vid undersökning af hårdt rågbröd (spisbröd) från 32 olika bagare, af sammanmalet rågmjöl, befans priset variera mellan 11,58 och 12,48 öre per 1 skålpund. Vattenhalten varierade mellan 8,40 och 11,40 procent; klimängden varierade mellan 17,60 och 27,95 procent;

att vid undersökning af hvetebröd, s. k. franska bröd, från 26 olika bagare, varierade priset å 1 skålpund dylikt bröd mellan 12,6 och 17,4 öre, således med 38 procent;

¹⁾ Enligt Minningerodes utredning i tyska riksdagen 1879 erhålles af 80 skålpund råg 63 skålpund mjöl (kliet oberäknadt) och af detta mjöl fås omkring 90 skålpund färskt, bakadt bröd. Om nu 1 centner råg förtullas med 25 öre, så blir detta en skatt på hvarje skålpund bakadt bröd af 0,22 öre, således ej ett fjerdedels öre, och om äfven 50 öre skulle sättas såsom tullavgift för 1 centner råg, det vill säga 1,32 kronor per 100 kilogram, så utgör detta endast cirka 0,44 öre eller ej fullt $\frac{1}{2}$ öre per skålpund bröd. (Se Verhandlungen des deutschen Reichstages den 3 maj 1879, sid. 969.)

Enligt ledamotens af tyska riksdagen Günthers yttrande den 20 maj 1879, har i hans hemort, der sedan 3 år spanmålen fallit med 3 mark per centnern råg, detta haft *det* inflytande på brödets pris att i ett dervarande större bageri 1 skålpund rågbröd kostade år 1876 10,60 pfennige, år 1877 10,56 pfennige, och år 1878 9,48 pfennige. Alltså då 1 centner råg betalades 3 mark billigare, framkallar detta endast en åtskilnad i priset å 1 centner bröd af 1 mark. (Ibid. sid. 1352).

att vid undersökning af hvetebröd s. k. smörbröd eller kungsbröd från 25 olika bagare, varierade priset å 1 skålpund dylikt bröd mellan 21,5 och 27,2 öre, således med 26 procent.

De fuktighetsbestämmelser, som vid dessa undersökningar utfördes å ett antal s. k. franska bröd, visade att mängden *vatten* varierade högst betydligt uti dessa brödslag eller från 24 till 34 procent, samt att *fetthalten*, som hos kungsbröden borde utgöra en ej obetydlig del af sådant bröds värde, var, enligt prof från 9 olika bagare, varierande mellan 2,1 och 5,3 procent.

Åren 1883 och 1884 lät Stockholms helsovårdsnämnd företaga nya undersökningar öfver *brödet* i hufvudstaden, derom en redogörelse finnes tryckt såsom bilaga n:o 2 till 1885 års berättelse af helsovårdsnämnden. Deraf synes beträffande:

spisbröd (torrt), att detta bröd innehåller af det föga närande kliet mellan 10 och 49 procent, och kostar ett lispund dylikt bröd, i olika bagarebodas, från 2 ända till 3 kronor. För närvarande kostar i detaljhandeln ett lispund sammanmalet rågmjöl 1,10 (per tunna)¹⁾ och 1,25 för ett enda lispund;

sur limpor, att på 13 prof från olika hufvudstadens bagare, varierade priset för 1 kilogram mellan 16 och 29,6 öre och vattenhalten varierade mellan 35,5 och 42,4 procent. Efter beräkning af 8,5 kilogram per lispund, skulle medelpriset å denna brödsort per lispund blifva 1,70 å 2,13 eller per skålpund 8,50 å 10,06 öre. Rågsikten, deraf detta bröd beredes, fås nu i minut för 1,75 och säckvis för 1,55 per lispund;

3 öres mjuka rågakakor, som äro en grof brödsort, kostar per lispund omkring 1,20. Detta bröd innehåller omkring 40 procent vatten. Hithörande mjöl kostar i minuthandel 1,10.

Efter allt hvad nu blifvit sagdt, torde den fruktan man egt att, genom de i tyska riksdagen föreslagna tullsatserna å spanmål, ett fördyrande af de nödvändigaste lifsmedel skulle blifva en följd, *anses såsom fullkomligt grundlös*. Men om man äfven skulle medgifva, att genom tull å spanmål brödets pris skulle höjas, så skulle detta säkerligen utjemnas genom en motsvarande tillökning af den inländska produktionen och genom höjandet af hela det nationella näringslivets verksamhet. Likaledes skulle, genom den sålunda ökade efterfrågan på arbetskrafter och deraf följande tillökning i aflöning, de arbetande

¹⁾ D. v. s. när man köper mjölet tunntals.

klasserna rikligen ersättas denna såsom *möjlighet*, men ej såsom *sannolikhet* medgifna obetydliga tillökning i brödets pris.¹⁾

Vid öfverläggningarna angående tullfrågan i tyska riksdagen 1879 yttrade den kejsrerliga förbundskommissarien *Tiedemann*, beträffande det inflytande spanmålsprisen utöfva på brödprisen, bland annat följande:

»Jag kommer nu till frågan, *hvem* som egentligen kommer att betala den på lifsmedel lagda tull? Frihandlarne påstå det blifva konsumenterna. Man påstår att tullen skall hafva den verkan, att småningom samtliga den inom landet befintliga spanmål skulle fördyras ungefärligen så mycket som tullen utgör. Denna teori synes till en början skenbart riktig; men vid närmare undersökning befinnes densamma vara oriktig. År 1864 blef i Hamburg noga och grundligt undersökt, genom en särskild kommission, frågan, hvad inflytande dervarande tull (= accis) hade på födoämnenas fördyrande för konsumenterna, och huruvida ett upphäfvande eller modifikation deraf vore önskvärd i de senares intresse. Då det under öfverläggningarne här om ifrågasattes, hvem egentligen betalade nämnda tull, förklarade den med ämnet särdeles hemmastadde referenten, med hvilken förenade sig flertalet af kommissionens ledamöter, att han bestämdt vore af den åsigt, att *en stor del* af denna tull träffade producenter och försäljare. Hvad bränsle beträffar, måste de hittills i förra punkten olika tänkande af kommissionens ledamöter medgifva sanningen deraf; ty när accisen upphäfdes å denna vara, blef den därför i ingen mån billigare, hvadan den upphäfda accisen kom producenterne och mellanhandlarne men ingalunda konsumenterna till godo. Äfven vid kött, bröd och öl träffar accisen *till större delen* producenter och försäljare. Teorien, att, då så och så mycket i accis betalas, bröd, öl och kött *derföre* blir så och så mycket dyrare — *bekräftas sig alldeles icke i det praktiska lifvet*; och af en mängd exempel ur verkligheten visar sig påtagligen, att lefnadsförnödenheter, undantagandes kolonialvaror, i allmänhet icke bestämmas, hvad priset angår, af någon tullsats, hvarvid bland annat det faktum framhölls, att Altonas slagtare måste på Hamburgs torg försälja deras boskap eller kött till samma pris som denna senare stads slagtare, ehuru de förre, vid införande af sin

¹⁾ Entwurf eines Gesetzes betreffend den Zolltariff des deutschen Zollgebiets. 1879, sid. 49—50.

boskap eller sitt kött i Hamburg, erlägga en afgift därför, som blir desses förlust.»¹⁾

»En ganska ansedd landtman i trakten af Hartzgebirge har under flere års tid anställt undersökningar rörande spanmålsprisens förhållande till brödpriset och har till förbundsrådet inlemnadt en serie af hvetebröd (så kallade »dreierbrod»), på hvilka fans antecknad brödets vikt, pris och hvetets samtidiga pris. Deraf befans bland annat:

att år 1847, då 1 scheffel hvete kostade 18 riksmark, vägde brödet 56 gram;

att år 1875, då 1 scheffel hvete kostade 8 riksmark, vägde samma slags bröd 46 gram;

att år 1876, då 1 scheffel hvete kostade 9 riksmark, vägde samma slags bröd 53 gram;

att år 1877, då 1 scheffel hvete kostade 10 mark, vägde samma slags bröd 47 gram²⁾»

Vill man bilda sig ett riktigt omdöme, huruvida tull å spanmål har inflytande å priset för konsumenterna, bör man noga studera bilagan n:o 7 till min vid 1880 års riksdag i Första Kammaren väckta motion n:o 4, hvilken derå lemnar det bestämda svar, att tullen har i detta afseende intet inflytande. Efterser man de olika fluktuationerna i dessa pris periodvis efter de olika tullsatserna, så befinnes att åren 1838—1841, då tullen å *hvete* var 1 krona 25 öre per tunna, varierade medelpriset enligt markegångstaxorna för hela riket mellan 18: 16 och 22: 11 riksmunt. Under denna period voro två skördar öfver medelmåttan, en fullt medelmättig, en knapp. Importen utgjorde i medeltal

¹⁾ »Mot införande af tullar framhållas konsumenternes fördelar. På konsumenterna faller likväl *intet* i verkligheten af alla dessa tullättnader. Jag var år 1864 medlem af råds- och borgaredeputationen i Hamburg, då man ämnade upphäfva accisen derstädes. Jag var en af accisens ifrigaste motståndare, emedan jag trodde att denna accis svårt tryckte de obemedlade klasserna; deremot uppreste sig hela min rättskänsla. Undersökningarne, hvilka verkställes på det mest opartiska sätt, hafva likväl visat, att det alldeles icke var fallet, och prisskilnaden å bröd hos Hamburgs bagare uppgick ända till 31 procent. I Berlin utgjorde, enligt trovärdige mäns utsago, denna skilnad 58 procent. Jag bor om sommaren på landet, inom tullföreningens gebiet; men jag har aldrig funnit att mina leverantörer, sedan jerntullarne upphäfdes, minskade med en enda pfennig priset på deras jernvaror; likaså hafva vi nyligen frågat flere bekanta bland de största godsegare i Tyskland, om de märkt någon sådan prisskilnad; de hafva måst bekänna att de ej märkt något dylikt prisfall». (Senatorn Godefroys i Hamburg yttrande i Verhandlungen der 6:n General Versammlung des Vereins für social politik, sid. 125.)

²⁾ Se: Verhandlungen des deutschen Reichstages den 20 maj 1879, sid. 1343—1344.

7,208 och exporten 1,667 tunnor årligen. Under derefter följande perioden 1842—1848, då tullen å hvete var 3 kronor per tunna, varierade samma medelpris mellan 15: 26 och 19: 68, hvaraf tydligen ses att oaktadt den högre tullen sjönk priset. Under denna tid hade landet en öfver medelmåttig, en fullt medelmåttig, tre under medelmåttiga, en klen och en svag skörd. Importen utgjorde i medeltal 10,356 och exporten 13,666 tunnor årligen. Under derefter följande period 1849—1857, då tullen å hvete var 2: 25 riksmünt per tunna, varierade ofvannämnda medelpris mellan 16: 95 och 32: 20, hvaraf visar sig, att den nedsatta tullen ej bidragit att sänka varupriset. Under denna period hade riket två öfver medelmåttiga, två fullt medelmåttiga, en medelmåttig och fyra under medelmåttiga skördar. Importen utgjorde 27,542 och exporten 28,274 tunnor årligen. Under derefter följande period 1858—1875, då all spannmål fick tullfritt införas, finnes årliga medelpriset enligt markegångstaxorna hafva vexlat mellan 16: 38 och 29: 04 kronor per tunna. Under hela denna period var förhållandet med skördarne följande:

nära god	1 år
mer än öfver medelmåttan	2 „
öfver medelmåttan	2 „
fullt medelmåttig	3 „
mer än medelmåttig	1 „
medelmåttig	4 „
nära medelmåttig	3 „
under medelmåttig	1 „
knappt under medelmåttig	1 „

Under hela denna period af 18 år blef i medeltal årligen importeradt 134,001 och exporteradt 68,656 tunnor hvete.

Häraf synes, att under den tid en tull af mellan 3 kronor och 1 krona 25 öre var åsatt tunnan hvete, öfversteg exporten vanligen importen af nämnda vara; men så snart tullen borttogs, har ett motsatt förhållande egt rum. Men ännu märkligare är, att under perioden 1842—1848, då tullen var 3 kronor, kostade i medeltal hvetetunnan årligen 17: 69; under perioden 1849—1857, då tullen var 2: 25, var samma årliga medelpris 22: 86 och under perioden 1858—1875, när ingen spannmålstull här fans, var nämnda årliga medelpris 26: 47. Således skulle, om tullen hade något inflytande på hvetepriset, detta vara: att ju högre tullen varit, ju billigare har varan visat sig blifva för konsumenterne.

En intressant jemförelse lemnar medelpriset å en tunna hvete, enligt de årliga markegångstaxorna (se bilagan n:o 7 i min vid 1880 års riksdag väckta motion n:o 4), jemfördt med 1 lispund siktadt hvetemjöl för samma år (se bilagan n:o 1). Deraf synas prisen mellan råvaran och den förädlade produkten deraf stå, hvad prisen beträffar, uti alls intet beroende af hvarandra, och denna besynnerliga företeelse tillhör icke ensamt Sverige, utan förekommer uti flera främmande länder.

	En tunna hvete enligt årliga markegångs- taxornas medelpris. Riksmünt.	1 lispund siktadt hvetemjöl, torgpriset för hela året i medeltal i Stockholm. Riksmünt.
År 1854	20: 57	2: 73
„ 1855	31: 15	2: 98
„ 1856	32: 20	3: 25
„ 1857	25: 74	2: 54
„ 1858	18: 88	2: 26
„ 1859	18: 20	2: 06
„ 1860	21: 73	2: 53
„ 1864	16: 38	1: 74
„ 1865	18: 77	1: 80
„ 1866	20: 41	2: 32
„ 1867	29: 04	3: 57
„ 1874	22: 30	2: 69

Jemför man prisen å spanmålen med dem å mjölet, så framgår deraf ovederläggligen, att dessa pris stå i intet beroende af hvarandra; ty då

år 1854	spanmålen kostade	20: 57	gälde hvetemjölet	2: 73	}
„ 1866	„	20: 41	„	2: 32	}
„ 1858	„	18: 88	„	2: 26	}
„ 1865	„	18: 77	„	1: 88	}
„ 1856	„	32: 20	„	3: 25	}
„ 1867	„	29: 04	„	3: 57	}

Råg är i norden den större delens af befolkningen egentliga brödföda, likasom hvetet är det i England, Frankrike och delvis i Nordamerikas Förenta stater. Detta näringsämnes förhållande till tullen är därför af hög vikt att undersöka för att tillse, huruvida brödfödan

för menige man i någon mån af denna tull bestämmes hvad priset beträffar.

Indela vi tidsperioderna efter tullsatserna, så befinnes, att under åren 1838—1841, då tullen var 88 öre, varierade årliga medelpriset, enligt markegångstaxorna för hela riket, mellan 12: 65 och 16: 32 riksmünt per tunna och utgjorde i medeltal för hvarje af denna periods 4 år 14: 16. Importen var, likaledes i medeltal, årligen 91,532 och exporten 2,985 tunnor årligen. Om skördens beskaffenhet gäller hvad derom blifvit sagdt rörande hvetet. — Under följande period 1842—1848, då tullen höjdes till 2 kronor, varierade medelpriset per tunna mellan 10: 41 och 15: 68 och utgjorde i medeltal för hvarje af dessa 7 år 13: 74. Importen var, likaledes i medeltal, årligen 26,657 och exporten 34,454 tunnor. — Under följande period 1849—1857, då tullen nedgick till 1: 50 per tunna, varierade priset mellan 11: 55 och 20: 39 per tunna och utgjorde i medeltal för hvarje af denna periods 9 år 16: 04. Importen uppgick till 173,055 och exporten till 161,745 tunnor. — Under följande period, åren 1858—1875, då all spanmål var *tullfri*, varierade meranämnda medelpris mellan 12: 53 och 22: 30 och utgjorde i medeltal för hvarje af dessa 18 år 15: 94 för året. Importen, i medeltal, utgjorde årligen 554,946 och exporten 55,208 tunnor.

Här visar sig priset å råg för konsumenterna förhålla sig till tullsatserna sålunda:

att under de 4 år tullen var 88 öre, var årliga medelpriset 14 kronor 16 öre;

att under de 7 år tullen var 2 kronor, var årliga medelpriset 13 kronor 74 öre;

att under de 9 år tullen var 1 krona 50 öre, var årliga medelpriset 16 kronor 4 öre;

att slutligen under de 18 år ingen tull erlades, var årliga medelpriset 15 kronor 94 öre.

Vi se således äfven här, att ej ens den högst betydliga importen, hvilken är omkring tio gånger så stor som exporten, jemte tullfriheten, förmått nedtrycka prisen under hvad dessa voro, då tull, ända till 2 kronor per tunna, erlades.

Ännu märkligare äro dessa prisförhållanden, jemförda med prisen å mjöl och *bröd*, på sätt följande sammanställning utvisar:

Å r.	Tullsats för 1 tunna råg.		Medelpriset å 1 tunna råg.		Torgpriset i Stockholm, i medeltal årligen å 1 lispund.			
					sammanmalet rågmjöl.		hårt spis- bröd.	
	Kronor	öre	Kronor	öre	Kronor	öre	Kronor	öre
1854	1	50	15	40	1	43	2	04
1855	1	50	20	39	1	66	2	38
1856	1	50	19	30	1	68	2	30
1857	1	50	16	82	1	33	2	30
1858	Fri		13	17	1	10	1	60
1859	„		12	90	1	03	1	66
1860	„		14	70	1	18	1	82
1864	„		12	53	1	24	2	20
1865	„		13	54	1	15	1	77
1866	„		14	74	1	37	1	89
1867	„		22	30	2	06	2	93
1874 ¹⁾	„		18	20	1	45	2	55

Det fordras icke mycken skarpsinnighet för att vid endast ett flyktigt genomögnande af denna sammanställning finna, huru prisen, vare sig å spanmål jemfördt med å mjöl, eller mjöls prisförhållanden jemförda med brödets, eller slutligen spanmålens pris jemförda med brödets, icke hafva något beroende af hvarandra; ty exempelvis, när rågtunnan (1854) gälde 15:40 och tullen var 1:50, gälde 1 lispund mjöl 1:43 och 1 lispund bröd 2:04, allt riksmünt; men när rågtunnan (1874) gälde 18:20 och *ingen* tull erlades, gälde 1 lispund mjöl 1:45, men 1 lispund bröd 2:55, allt riksmünt.

¹⁾ Det är att beklaga, att denna undersökning enligt markegångstaxorna ej kunnat fortsättas längre än till och med år 1874, hvilket hindrat mig att lemna de öfriga uppgifterna för efterföljande åren; men orsaken dertill är, att Kongl. Maj:t under den 10 november 1876 anbefalt, att de årliga sammandragen af markegångstaxorna i riket ej vidare skola offentliggöras i författningssamlingen, till stor skada för alla dem, hvilka nu eller framdeles vilja sysselsätta sig med dessa viktiga ämnen och hädanefter hafva svårigheter af alla slag att öfvervinna, för att erhålla, på annan väg, hithörande upplysningar. Nog hade det varit lämpligt, att det kongl. beslutet (kontrasigneradt af dåvarande chefen för finansdepartementet) blifvit i författningssamlingen offentliggjordt.

Ett andra exempel:

när rågtunnan (1857) gälde 16: 82 och tullen erlades med 1: 50, gälde 1 lispund mjöl 1: 33 och 1 lispund bröd 2: 30, allt riksmünt;
men när rågtunnan (1864) gälde 12: 53 och ingen tull erlades, gälde 1 lispund mjöl 1: 24, men 1 lispund bröd 2: 20, allt riksmünt.

Ett 3:dje exempel:

när 1855 en tunna råg gälde 20: 39 och tullen var 1: 50, betalades 1 lispund bröd 2: 38;
men 1874, då en tunna råg gälde 18: 20 och ingen tull erlades, kostade 1 lispund bröd 2: 55.

Ett 4:de exempel:

när 1854 ett lispund mjöl betalades med 1: 43 och tullen var 1: 50 för tunnan råg, kostade 1 lispund bröd 2: 04;
men 1874, då ett lispund mjöl kostade 1: 45 och ingen tull erlades, kostade 1 lispund bröd 2: 55.

Fullfölja vi ifrågavarande undersökning beträffande Sveriges tredje hufvudsäde eller *korn*, så befinnes, att under den 4-åriga perioden 1838—1841, då tullen erlades med 63 öre, varierade priset, enligt årliga markegångstaxorna, mellan 8: 88 och 11: 50, samt utgjorde i medeltal 9: 87, allt riksmünt, om året. Importen utgjorde 60,248 och exporten 29,488 tunnor i medeltal årligen. Under näst derpå följande 7-åriga period, 1842—1848, då tullen var 1: 50, varierade priset mellan 7: 46 och 12: 63, samt utgjorde i medeltal 10: 19, allt riksmünt, om året. Importen utgjorde 11,262 och exporten 70,287 tunnor årligen, i medeltal räknadt. Under nästföljande 9-åriga period 1849—1857, då tullen utgjorde endast 1 krona 12½ öre per tunna, varierade ofvannämnda pris mellan 8: 65 och 16: 75 samt utgjorde i medeltal för dessa 9 år 12: 54 om året. Importen utgjorde 35,387 och exporten 103,680 tunnor i medeltal årligen. Under följande 18-åriga period, 1858—1875, då alla spanmålstullar voro upphäfdas, varierade meranämnda pris mellan 10: 52 och 17: 64 samt utgjorde i medeltal för dessa 18 år 13: 29 årligen. Importen utgjorde 33,847 och exporten 271,473 tunnor i medeltal årligen.

Jemföras prisen på korn med det å korngryn, likasom vid föregående spanmålsslag egt rum, så befinnes:

Å r.	Tullsats å 1 tunna korn.		Medelpris för 1 tunna korn.		Torgpris i Stock- holm, enligt medeltal för hela året å 1 lispund korn- gryn.	
	Kronor	öre	Kronor	öre	Kronor	öre
1854.....	1	12½	12	8	2	8
1855.....	1	12½	15	19	2	20
1856.....	1	12½	16	75	2	54
1857.....	1	12½	14	49	2	55
1858.....	Fri		11	25	1	82
1859.....	"		11	46	1	40
1860.....	"		12	81	1	56
1864.....	"		10	52	2	4
1865.....	"		10	58	1	69
1866.....	"		12	72	1	53
1867.....	"		16	25	2	6
1874.....	"		16	88	2	28

Nyssnämnda sammanställning lemnar nya bevis derå, att hvarken tullsatser eller spanmålens pris inom vanliga gränser hafva något inflytande på varan i förädlad form för konsumenterne; ty

år 1854, då en tunna korn gälde 12: 08 och tullen var 1: 12½, kostade 1 lispund korngryn 2: 08;

år 1864, då en tunna korn gälde 10: 52 och ingen tull erlades, hade 1 lispund korngryn föga varierat, utan betingade ett medelpris af 2: 04;

år 1867, då en tunna korn gälde 16: 25 och ingen tull erlades, hade 1 lispund korngryn föga varierat, utan betalades med 2: 06, allt riksmünt.

Ännu mera slående blir beviset för mitt nyssnämnda påstående, att priset å spanmålen har intet inflytande på priset å den förädlade varan (gryn), om man jemför nyss ofvan nämnda år 1864 med året 1866, då en tunna korn gälde 12: 72, men 1 lispund korngryn endast i medeltal betalades med 1: 53 riksmünt.

Slutligen beträffande *hafre*, som är Sveriges fjerde hufvudsäde, befinnes, att under perioden 1838—1841, då tullen var 37½ öre, varierade priset mellan 4: 56 och 6: 19, eller under dessa 4 år i medeltal 5: 37 årligen. Importen var 21,515 och exporten 45,685 tunnor i medeltal

årligen. Under följande 7-årsperiod, då tullen var 1 krona per tunna, eller åren 1842—1848, varierade priset mellan 4: 01 och 6: 98, eller i medeltal 5: 48 årligen. Importen var 83 och exporten 159,628 tunnor årligen. Under följande 9-åriga period, 1849—1857, då tullen nedsattes till 75 öre, varierade priset mellan 4: 90 och 9: 76 och utgjorde i medeltal 7: 29 årligen. Importen var 2,755 och exporten 369,937 tunnor i medeltal årligen. Under den 18-årsperiod, 1858—1875, då all tull på spanmål var upphäfd, varierade priset mellan 6: 17 och 10: 39 och utgjorde i medeltal 7: 84 årligen. Importen uppgick till 3,806 och exporten till 1,895,160 tunnor i medeltal årligen.

Jemföres slutligen hafre med den förädlade produkten deraf (gryn), hvad deras respektive pris beträffar, så befinnes:

A r.	Tullsats för 1 tunna hafre.		Medelpris för 1 tunna hafre.		Torgpris i Stock- holm, i årligt medeltal, för 1 lispund hafregryn.	
	Kronor	öre	Kronor	öre	Kronor	öre
1854.....	—	75	7	44	2	56
1855.....	—	75	9	36	3	14
1856.....	—	75	9	76	3	—
1857.....	—	75	8	36	3	36
1858.....	Fri		7	43	2	57
1859.....	”		7	29	2	40
1860.....	”		7	58	3	10
1864.....	”		6	17	2	64
1865.....	”		6	74	2	45
1866.....	”		7	43	2	50
1867.....	”		7	85	2	63
1874.....	”		10	39	2	86

Här erhålles en, om möjligt, ännu större bekräftelse på mitt påstående, att priset på spanmålen inom vanliga gränser intet inflytande har på den förädlade varan (gryn) för konsumenterna, och den mest flygtiga granskning af ofvan anförda prisuppgifter bevisar detta tillfyllest, emedan exempelvis:

år 1860 ett medelpris af 7: 58 för en tunna hafre betingade ett medelpris af 3: 10 för ett lispund hafregryn;

hvaremot år 1874 ett medelpris af 10: 39 för en tunna hafre ej mäktade förhöja, men sänkte medelpriset å 1 lispund hafregryn till 2: 86. Och då år 1855 ett medelpris af 9: 36 för tunnan hafre betingade ett medelpris af 3: 14 för 1 lispund hafregryn, så betingade år 1860 ett medelpris af 7: 58 per tunna hafre icke lägre pris å 1 lispund hafregryn än 3: 10, allt riksmünt.

När 1865 års tullkomité förordade, vid då afgifna förslag till ny tulltaxa, att tullen på sill och salt skulle borttagas, ett förslag som otvifvelaktigt var riktigt och ej kan annat än lofordas, inleder komitén detta sitt förslag med följande betraktelser, utvisande huru skeft och oriktigt komitén uppfattat den inverkan tullen eger på lifsmedlens pris:

»Att födoämnen, af egenskap att kunna anses såsom nödvändighetsartiklar, böra vara från införselafgift fria, torde bland alla inom tullagstiftningen förekommande sanningar vara den, som minst tarivas att omständligen bevisa. De äro oundgängligen nödvändiga för människans första behof, och med deras beskattande skulle principen ock fordra beskattande af alla öfriga artiklar, som kunna blifva föremål för förbrukning. Då tillgången medgäfvit en allmänare afsättning, skulle en tull föga inverka till producentens förmenta förmån, hvaremot en sådan afgift vid inträffande brist skulle än mera öka den för konsumenten då redan nog stora svårigheten att erhålla hvad han icke eller endast med den kännbaraste uppoffring kan undvara. Då det dessutom ligger i sakens natur, hvilket ock blifvit genom gjorda iakttagelser till fullo bekräftadt, att ingen vara är underkastad de starka prisvexlingar, som vissa nödvändighetsartiklar af hithörande art, förefinnes deri ett särskildt skäl att ej ännu mer öka olägenheten af detta förhållande, hvilket kan, såvidt möjligt är, utjemnas endast derigenom, att handeln göres fri och omsättningen får ostördt tjena såsom förmedling emellan efterfrågan och tillförsel. Det är för ett följdriktigt tillämpande af den nu angifna grundsats, som komiterade ock i underdånighet föreslagit, det artiklarne sill och salt må varda från införseltull befriade.»¹⁾

Afsigten med dessa reflexioner är nog genomskinlig, nemligen att som en tull på lifsmedel till skydd för landets modernäring skulle principenligt fordra beskattande af alla öfriga importartiklar, derföre måste något rimligt skäl förebäras för att låta lifsförnödenheterna blifva tullfria och detta skäl måste så väljas, att det erhåller den stora

¹⁾ Se komiterades underdåniga betänkande för uppgörande af förslag till ny tulltaxa af den 22 juli 1865, sid. 19.

mängdens af konsumenter sympatier, och *derföre* måste det påståendet i dem inpreglas, att tullen fördyrar födoämnet. *Men* — frågar konsumenten — *om tullfriheten ej gagnar konsumenten, hvem gagnar den då?* Svaret ligger nära till hands. För de utifrån kommande varor, som i landet icke produceras, gagnar den den *utländska* producenten, äfvensom grosshandlaren som importerar varan och detaljhandlaren som utminuterar densamma; för de utifrån kommande varor, som deremot kunna i landet produceras, gagnar tullfriheten endast grosshandlaren som importerar varan och detaljhandlaren som utminuterar densamma, hvaremot den inhemska producenten har skada deraf; men i intet fall har konsumenten nytta deraf, utom *möjligen* stundom å priset för de så kallade kolonialvarorna. Och härmed äro vi inne på en ny afdelning af denna motion, eller den angående *skydd för jordbruksnäringen och dess produkter*, hvilket viktiga ämne jag utbeder mig att med några ord här nedan få beröra.

Om det vore ett lyckligt samhällstillstånd att — såsom frihandlarna påstå — de fattiga folkklasserna skulle erhålla sitt bröd och öfriga nödvändiga lefnadsförmödenheter till lägsta möjliga pris, så vore det väl bäst att, såsom tiggare göra, bettla sig till desamma, ty då kosta de *intet*; men äro väl tiggare de bästa och nyttigaste medborgare i samhället? »Låga pris på jordbruksprodukter», säger prosten grefve von Schwerin, hvilken säkert var varmare fosterlandsvän och ej mindre skarpsynt än vår tids frihandlare — »äro icke allenast bevis på fattigdom, utan äfven orsak till fortfarande fattigdom. Om, såsom Hume säger, låga pris på lifsförmödenheterna vore ett medel och således äfven ett vilkor för att i manufakturer och den derpå grundade handel kunna komma till en betydande öfvervigt mot grannarne och kunna åtkomma deras mynt, så borde väl perioden från 1450 till 1560 i England, då spanmålspisen der voro högst låga, hafva varit synnerligen gynnande för detta lands manufaktur och handel. Sådant var likväl icke förhållandet. Den första betydande åtgärden till ylleväfnaders införande i England inträffade i Edward den III:s tid eller omkring år 1350, då spanmålspisen voro vida högre än under det Tudorska husets regementstid. Den andra perioden för deras tillväxt inföll i Elisabeths tid, då spanmålspisen började stiga. Ett bevis att infödingarnes egna större inkomster och deraf härflytande förmåga att konsumera hvad slöjderna tillverka utgör hufvudkällan till dessas näring och tillväxt.»¹⁾

¹⁾ Schwerin: bidrag till kännedom om fäderneslandet, sid. 55 och 66.

Äfven Tysklands f. d. rikskansler, furst Bismarck, har under öfverläggningarne inom tyska riksförsamlingen år 1879 uttalat samma åsigt. »Det är en iakttagelse» — säger han — »icke allenast i dag, utan i alla statistiska uppgifter sedan 30 år tillbaka, att vi hafva de högsta spanmålsprisen i vestra delen af det tyska riket och att desamma, ju mer mot öster, gradatim aftaga. Om således den satsen vore riktig, att billiga pris i och för sig vore en lycka för en nation, skulle äfven välmågan och det nationalekonomiska välbefinnandet småningom tilltaga mot öster, och Ostpreussen skulle då anses 25 å 30 procent lyckligare än Elsass och Breisgau.¹⁾ Det är en iakttagelse, som strider emot en sådan åsigt, den nemligen som stadigvarande och enligt all erfarenhet blifvit gjord, att de högsta spanmålsprisen i Europa just förefinnas i de länder, hvarest alla grenar af industriell verksamhet finnas kraftigast utvecklade, i vestra Tyskland, i Nederländerna, i Belgien, i Frankrike (synnerligen i norra delen) och i England. I alla dessa länder eger det märkliga förhållande rum, att landtbrukarens större inkomster sannolikt utgöra grunden till det industriella lifvets verksamhet, energi, och jag är öfvertygad derom, att i fall våra jordbrukare kunde försälja sin spanmål *icke dyrare, men säkrare*²⁾, så att afsättningen vore mera viss än den nu är, vi äfven hos oss skulle se näringslifvet kraftigare utvecklas.»³⁾

En märkelig upplysning beträffande skyddstullens och frihandelns respektiva inflytande på jordbruket lemnar tyska regeringens förslag till förbundsriksdagen, angående förändring af tulltariffen. Der anföres nemligen (sid. 44), att under perioden åren 1825—1853, då tullen på spanmål var 5 groschen per scheffel, *ökades* ständigt exportens belopp *öfver* importens sålunda:

1843—1845 årligen i medeltal	med	4,279,371	scheffel,
1846—1848	” ” ”	3,809,832	d:o
1849—1853	” ” ”	8,825,846	d:o.

När deremot år 1853 skyddstullen sänktes: för hvete till 2 och för öfriga sädesslag till $\frac{1}{2}$ groschen, sjönk exportens öfverskott öfver importen år 1855 till 2,133,069 scheffel; och efter år 1866, då all importtull afskaffades, *öfversköt importen* det exporterade beloppet spanmål med följande:

¹⁾ Erfarenheten visar, att motsatsen är förhållandet.

²⁾ Med ett ord behålla den *inrikes* marknaden för sina produkters afyttrande.

³⁾ Furst Bismarcks yttrande i Tyska riksförsamlingen den 21 Maj 1879. Se Verhandlungen des deutschen Reichstages betreffend den Zolltariff, sid 1371.

år 1860 med	210,847	scheffel,
„ 1870 „	7,383,261	d:o
„ 1877 „	33,353,748	centner,
„ 1878 „	28,452,482	d:o.

Dessa officiella siffror häntyda på det betänkliga i att låta ett förhållande fortfa, som för ett grannland, hvilket, ehuru i flere afseenden mera gynnadt än vi äro af klimatiska och flere förhållanden, dock, hvad jordens beskaffenhet beträffar, närmast liknar den svenska, visat sig så ofördelaktigt för dess modernäring, synnerligen som numera verldsproduktionen och världshandeln utvecklats i de transoceaniska länderna på ett sätt, som *de* statsmän ej hade minsta aning om, hvilka åren 1856 och 1857 afskaffade det ringa skydd, jordbruksnäringen dittills åtnjutit å en del af dess produkter. I afseende på Nordamerikas Förenta Staters export af lifsförnödenheter till Europa har, i landtbruksakademiens sammanträde den 13 december år 1879, herr intendenten Juhlin-Dannfelt hållit ett föredrag, behandlande frågan, huruvida denna import bör anses såsom endast en tillfällig företeelse eller om grundad anledning kan förefinnas för att motse dess fortgående utveckling med deraf tryckande inverkan å produktion af dessa födoämnen i Europa.¹⁾ — Om man närmare studerar de oupphörligen aftagande fraktkostnaderna i Nordamerika för dessa transporter af spanmål och huru derpå fortfarande arbetas, såsom på en fråga af hög vikt — må väl den europeiska jordbrukaren med bekymmer motse framtiden. Se här nedanför några uppgifter derom:

I Nordamerikas Förenta Stater uppgingo transportkostnaderna för 1 bushel (= 35,237 liter) hvete från Chicago till Newyork:²⁾

	Sjövägen.	Sjö- och jernväg.	Endast jernväg.
år 1872	24 cents ³⁾	27 cents	33 cents
„ 1873	19 d:o	24 d:o	33 d:o
„ 1874	13 d:o	17 d:o	28 d:o
„ 1875	11 d:o	14 d:o	24 d:o
„ 1876	10 d:o	12 d:o	17 d:o

Detta gör cirka 173 svenska öre för transport af en svensk

¹⁾ Detta ytterst intressanta anförande finnes refererad uti tidningen Nya Dagligt Allehanda för den 17 december 1879.

²⁾ Något öfver 100 svenska mil.

³⁾ 1 cent = 3,7 svenska öre.

tunna spanmål mer än 100 svenska mil i Amerika, under det att transportkostnaden af 1 tunna hvete per ångbåt å Mälaren 2 svenska mil (från Ekerö kyrka till hufvudstaden) kostar 30 öre; reflexionerna göra sig utan svårighet.

Men icke nöjda med detta, jemfördt med förhållandena hos oss, för de amerikanska jordbrukarne högst fördelaktiga resultat, hafva dessa utverkat sig af nordamerikanska kongressen 2 millioner dollars, för att genom uppmuddring göra Mississippi-mynningarna navigabla, och ämnade de, genom användande af ångbåtar med ringa djup, föra spanmål från det inre af landet, utan att omlasta, direkt till Europa, hvarigenom denna transport blir *billigare* än från en europeisk stat till en annan.

I England, der under år 1879 hveteskörden varit sällsynt klen, har priset å detta sädesslag, tack vare ifrågavarande import, varit så lågt, att det icke betäcker produktionskostnaden för det i sjelfva England odlade hvetet. Allt för tidigt anser herr Juhlin-Dannfelt det ännu vara att söka utreda det inflytande, den amerikanska konkurrensen skulle kunna utöfva på vårt lands hufvudexportartikel till England, nemligen *hafre*; härvid befarar han likväl inflytande af Amerikas majsodling kunna, liksom den tilltagande odlingen af hafre i sydstaterna, hafva ett menligt inflytande på denna vår, utan all jemförelse, betydligaste exportartikel från jordbruket.

»Producenterne begära egentligen icke en skyddstull, men en *utjemningstull*» — säger friherre Daël von Koeth i tyska socialpolitiska generalförsamlingen — »som förmedlar de olikheter i produktion och kostnad, hvilka nu bestå mellan Tyskland och utlandet. Denna olikhet har sin grund *dels* i de för spanmålsproduktion gunstigare förhållandena inom flera länder emot de i Tyskland; *dels* i de skatter och afgifter, som vi inom landet skola erlägga och som den utländske producenten icke får vidkännas. Dessa skatter och afgifter uppgå i Tyskland till 10 procent af jordbrukarens inkomst. Alla dessa olikheter böra genom en *utjemningstullafgift* uppvägas. Derigenom blir det för tyska jordbrukare först möjligt att täfla med utlandets producenter. Spanmål till bröd är det nödvändigaste för lifvets uppehållande. Derfor måste hvarje regering sörja för att landets invånare under alla tider ega tillgång på nodig brödföda. Ingen stat bör utsätta de sina för faran att behöflig spanmål brister, att densamma måhända alldeles icke, i otillräcklig mängd eller endast för omåttliga pris kan anskaffas. Vårt land (Tyskland) har ett särskildt intresse att bibehålla sin spanmålsproduktion. Jordens beskaffenhet och öfriga förhållanden hänvisa det

till jordbruk, synnerligen i och för spanmåls odlande. Detta är en sysselsättning, som naturen själf synes hafva anvisat för mer än $\frac{2}{3}$ af befolkningen och utgör den naturliga källan för nationens välstånd. Ur denna källa hemtar folket medel dels till sitt lifsuppehälle, dels för att dermed tillbyta sig de tusende olika ting, som äro nödvändiga i det alldagliga lifvet. Detta utbyte förskaffar befolkningens öfriga klasser, i stad och på landet, näringarne, industrien, handeln o. s. v. sysselsättning och förtjenst. Om spanmålsproduktionen, såsom handelsen under flera år varit i Tyskland, ej lemnar någon vinst, om till följd deraf landtbefolkningens välstånd försämrass, så måste äfven hela näringslifvet deraf lida. Jordbrukaren är själf urståndsatt att ändra sitt bedröfliga tillstånd; han kan icke förvandla sina ofta magra åkrar till vinberg eller, utan vidare omkostnader, nyttja dem till andra mera vinstgifvande odlingar. Vill man hänvisa honom till ladugårdsskötsel, så hotas äfven på detta område hans skäliga vinst med stor fara af utlandets öfvermågtiga konkurrens, och huru skulle det i en framtid se ut, om allt landtbruk i vestra Europa förändrades till kreaturs uppfödande?

Mot allt detta invändes, att upphörande af spanmålsodling hos oss kan i intet fall ifrågasättas, emedan alltid folk finnes, som skulle kunna för en spottstyfver lösa till sig den odlade jorden och sålunda med större fördel fortsätta spanmålsodlingen. För öfrigt kunde man ju hemta nödig spanmål från utlandet. Detta är frihandels bekanta talesätt. — Åkerjorden stannar visserligen qvar der den är, men den öfvergår småningom mer och mer i Tyskland i det stora kapitalets händer, både inom och utom landet, till egendomsspekulanter med flere, och blifver af dessa utsugen. Men de mindre jordegarne, hvilka under århundraden och i flere generationer med egna händer brutit bygd och odlat denna jord, med tusende umbäranden, sorger och nöd för de sina, de gå, utan egen förskyllan, till tiggarsstafven, sedan de nödgats lemna fädernetorfvän. Sålunda blir det egentliga bondeståndet i flere delar af Tyskland allt fattigare, går sin säkra undergång till mötes, försvinner slutligen, urartande till arbetare utan fast bostad, daglönare, emigranter, fabriksarbetare o. s. v. En vis regering kan ej medgifva detta; hennes sträfvanden böra riktas derhän att söka bibehålla och betrygga spanmålsodlingen inom landet; hon skall söka dertill tjenliga utvägar, med hänsyn härtill föreslå och, i hvad på henne beror, utfärda nödiga handels- och tullagar.»¹⁾

¹⁾ Se Verhandlungen der 6:n Generalversammlung des Vereins für Socialpolitik über die Zolltariffvorlagen am 21 und 22 April 1879, in Frankfurt am Main, sid. 52—53.

Hvad vårt kära fädernesland beträffar, hafva under åtskilliga tider så kallade undersökningar skett af tillsatta komitéer, omfattande äfven jordbrukets tillstånd. Sålunda finnes ett komitébetänkande af den 9 februari 1863 angående Sveriges ekonomiska och finansiella utveckling under åren 1834—1860, deri jordbruksnäringen äfven beröres, d. v. s. den del deraf, som angår spanmålsproduktion och förbrukning, in- och utförsel af spanmål samt ladugårdsprodukter, allt på hela femton sidor (tabellerna oberäknade). Likväl har en af komiténs ledamöter (herr kapten Mannerskantz), »som ej kunnat godkänna det sätt, hvarpå skildringen af förhållandena inom jordbruksnäringen blifvit af öfriga komiterade uppfattad och utförd», ansett sig böra i en längre reservation framställa sina åsikter beträffande denna viktiga fråga, och hvilken reservation synes mig vida intressantare än komiterades utlåtande uti ifrågavarande hänseende.

Sedermera afgaf 1867 års särskilda utskott rörande jordbrukets finansiella angelägenheter ett utlåtande, n:o 1, med anledning af herr B. W. Hessles motion om åtgärders vidtagande för afhjelpande af jordbrukares nuvarande betryck; ett betänkande, som innehöll högst värdefulla statistiska uppgifter öfver hithörande frågor, men på långt när ej går på djupet af frågan, hvilket ej heller rimligen kunde begäras af ett Riksdagens under allt för kort tid arbetande utskott.

Kom så den s. k. förberedande skattejemkningskomitén, som i underdånigt betänkande af den 20 oktober 1876 äfven behandlade, hastigt och lustigt, Sveriges ekonomiska utveckling och dervid äfven på hela sju sidor hunnit beröra jordbruket och dess binäringar, och kunnat öfvertyga sig derom, att denna närings nuvarande ställning är god och löftesrik, ehuru komiterade funnit några mörka skuggor i den för öfrigt så ljusa taflan, hvaribland främst nämnes den betydliga stegringen i priset på arbetskraft.

Det är beklagligt, att ingendera af statsmagterna velat medgifva en *grundlig* undersökning om jordbruksnäringen och dess tillstånd, genom insamlande af primäruppgifter i de olika orterna och uppmaning till samtliga hushållssällskapen i riket att dervid, hvar i sin ort, biträda. Land och regering skulle då snart upptäcka andra och allvarsammare anledningar till ohälsa och bekymmer hos jordbrukaren än de, som kunna spåras i de offentliga sifferuppställningarne, deri hufvudsaken tyckes vara jorden och kreaturen, men icke *jordbrukaren* och dennes ekonomiska förhållanden. Och likväl synes mig, att denne senare borde minst ådraga sig lika mycken om ej större uppmärksamhet än den jord, han odlar, eller de kreatur, han uppföder. Ty utan odlarens arbete

och möda, omtanke och nit skulle snart den odlade marken blifva ödelagd och endast bära vilda träd. Hvad gagnar det väl jordbrukaren att han inbergar rika skördar, om han ej åtnjuter mer än minsta delen af denna försynens välsignelse? Hvad fördel har han af ökade odlingar och jordens tilltagande fruktbarhet, om hans skatter, onera och besvär tvinga honom till större utgifter, än hans åkerbruk stundom lemnar honom i inkomst; — och de ofantliga skulder, han måste kontraktera för att vinna dessa skördar och odlingar, nödga honom till ränte- och amorteringsutgifter, öfverstigande hans ringa inkomster?

Jordbrukets och dess *målsmäns* bekymmersamma ekonomiska be-lägenhet har, enligt min åsigt, till stor del förorsakats af de åtgärder, hvilka de senare 30 åren blifvit vidtagna för att på ett betänkligt sätt år från år öka *statsutgifterna*; upptaga stora lån och derigenom med stora *skulder* gravera så väl statsverket som den svenska jorden; att på oklokt sätt ordna vårt *finans-* och *pennningväsen*, hvarigenom nästan alla våra kapital blifvit undandragna landets modernäring; att genom obe-tänt och skadlig *tullagstiftning* flytta den beskattning, hvilken derigenom påläggas, från det förmögnare fåtalets på det fattigare flertalets skuldror; — att öka, i betänklig grad, genom i stor skala och allt för brådstörtadt utförda *jernvägsbyggnader*, de allmänna dagsverksprisen och derigenom i dubbelt hänseende trycka jordbruket både genom att undandraga detsamma nödigt arbetsbiträde och låta det, som återstod till jordbrukets disposition, betalas högre än hvad jordens afkastning tålde vid; — att neka billigt *skydd* åt landtbrukets produkter, men utsätta produktionen för en i längden dödande täflan med utlandet. Slutligen kommer ock att inverka, på ett för jordbrukaren farligt sätt, den falska och ofosterländska, af de principiella frihandlarne framkastade sofismen: »att om ej de nuvarande jordbrukarne kunna behålla sin för dyrt betalda jord, så må de gå under och deras hemman för billigt pris till andra brukare försäljas, hvilket är för staten enahanda, emedan jorden alltid är kvar.» Om Riksdagens representanter skulle deraf låta sig förleda att tillbakavisa jordbrukarens billiga anspråk, så skall jordbruket, ej ensamt jordbrukaren, gå under, och dermed staten förlora sitt bästa stöd, landet sina största krafter. Jordbrukaren begär endast rättvisa och billighet vid bestämmandet af *skatternas* belopp och deras fördelning; vid beredandet af *lån* till jordbrukets understöd och utveckling; han fordrar, med skäl, *skydd* för landtmannaprodukterna, jemvigt mellan produktion och *arbetslöner* samt borttagande eller lättande af de mest tryckande *onera* och *besvär*.

Tullen och handelsklassen.

Nu kommer jag till den viktigaste delen af denna fråga, det är nemligen hvad som rör *handelsklassens andel i tullen*. I allmänhet hafva såväl protektionisterna som frihandlarne storligen misstagit sig, då de endast behandlat prisfrågan mellan konsumenterna och producenterne. Man bör nemligen lägga väl märke till, att mellan dessa två stackare — jag måste kalla dem så i afseende på den ekonomiska frågan — ligger en stor klass, som heter *handelsklassen*. Det är denna klass, som besörjer öfverförandet af varorna från producenten, han må bo i Australien, Ostindien, Amerika eller Rysslands stepper, till konsumenten. Denna klass har en så viktig och storartad uppgift, att för mig är det obegripligt, att denna stora fråga alldeles blifvit åsidosatt vid bedömandet af priset på varor i allmänhet. Jag vill här lemna några uppgifter, som äro tagna ur ett arbete, hvilket har kanske den högsta vigten för hvar och en, som vill studera statsekonomiska ämnen. Det är nemligen »Übersichten der Weltwirthschaft». Arbetet utgafs redan från år 1872 af en professor von Neumann-Spallart, och upphörde år 1884. Han är död numera, men nyligen har en annan lärd vid namn von Juraschek i Berlin fortsatt detsamma, och i det nya arbetet, som endast hittills har utgifvits i 12 häften, men snart nalkas sin fullbordan, har han behandlat världshandeln från 1885 till och med år 1889. Jag kan försäkra, att den som läser det arbetet har stor nytta af detsamma, och det reder många dunkla frågor i dessa statsekonomiska förhållanden. För att med några få donnéer visa, hvilken ofantlig vikt den så kallade handelsklassen, som ligger mellan konsumenten och producenten, utöfvar och hvilket värde den har till sin disposition, vill jag nämna, att Neumann-Spallart för ungefär 10 år sedan beräknat, att hela världshandelns omsättning transponerades till 167 milliarder — märken *167 milliarder riksmark!* — och att af denna ofantliga omsättning tog handelsklassen för allt sitt besvär, för all sin möda, för all sin risk ungefär $\frac{2}{3}$ af 167 milliarder. Det är för *all* handel. Men samme författare omtalar och har beräknat, i sina uppgifter sedan 1878—1882, att blott den handeln underkastade spanmål och mjöl, som egentligen nu utgör föremål för denna motion, i hela världen hade ett värde i tyska riksmark af för 1874 4,905 millioner, för 1876 4,757 millioner, för 1879 7,233 millioner och för år 1881, det sista året för hvilket uppgift kunnat anskaffas, 6,026 millioner; och deraf kan hälften anses upptagna af handel och

omsättningens omkostnader i transport, assurans, tull, förluster, agio samt slutligen *handelsvinsten*, hvilken är nettobehållningen på denna ofantliga omsättning. Nu har han äfven beräknat, att i Europa i allmänhet, men delvis äfven i öfriga världen — ty märken: Stora Britan-nien, som man företrädesvis kallar så frihandelsvänligt och som fri-handlarne i synnerhet framhålla hvad det är för ett präktigt land på jorden, ty det har afskaffat tullarne i och för sig, endast bibehållit några få för finansiella ändamål, hvilket ju till och med frihandlarne gilla, detta rike, hvars moderland är frihandelsvänligt och räknar omkring 38 millioner invånare, har ålagt sina kolonier i alla verldsdelar, med om-kring 250 millioner invånare, kolossala tullar och deribland exporttullar; det är således det mest protektionistiska land, och tulltaxan i dess kolo-nier visar bäst, att det blott är i teorien som Storbritannien gillar fri-handeln — af denna handelsvinst, som 1881 belöpte sig till 3 milliarder, togo de länder, som då hade spanmåls- och mjöltullar, från den s. k. handelsklassen 1,154 millioner mark, till hvilken summa tullarne i alla tullskyddade länder efter i samma arbete verkställd beräkning, särskildt för hvarje land, då tillsammans uppgingo; men de länder deremot, som ej hade tull på spanmål och mjöl, utan i det afseendet äro frihandels-vänliga, och hvilka äfven uppgifvits hvar för sig med uppgift på hvar-till tullen skulle hafva uppgått — 1,362 millioner mark — de helt simpelt skänkte denna $1\frac{1}{3}$ milliard åt handelsvinsten. Det är *handelsvinsten*, som i den ena gruppens länder får betala tullen och som minskas med tul-lens belopp i de länder, som åsatt tull på lifsförnödenheter. Det är det stora system, det stora inflytande och ingrepp, som handelsklassen har i och för prisets bestämmande på världsmarknaden. — Det blefve mycket för vidlyftigt för mig att tala om alla de intressanta förhållandena rö-rande handelsklassens deltagande i dessa afseenden, hvilket likväl är af en så afgörande vikt för bedömandet af tullfrågan. Men jag vill endast lemna några uppgifter ur det nya arbetet af Juraschek rörande öfver-sigten öfver hela världshandeln, och deraf inhemtas följande: Årspriset på hvete var uti dollars och cents per bushel för 1881 i England 1,38, Frankrike 1,52, Tyskland 1,42, Österrike 1,24 och Nordamerika 1,19 samt för 1886 i England 0,94, Frankrike 1,15, Tyskland 0,98, Österrike 0,84 och Nordamerika 0,69. Deraf ser man, vid jemförelse mellan samma länder och olika länder, att tullarne icke i någon mån bidragit till att förändra dessa stora talförhållanden, utan att i såväl de länder, som inga tullar hafva, som de, hvilka hafva stora eller ökade tullar, har ändå en sänkning i priset egt rum. Juraschek har fulländat jemförelsen

för alla öfriga mellanliggande åren, men denna har jag ej velat upptaga.

En annan intressant fråga är den, att handelsklassen har till sin disposition alla möjliga medel, som civilisationen, industrien och vetenskapen kunnat uttänka för att lätta dess arbete. Sålunda är det denna klass, som främst drager nytta af jernvägarne och af de förändrade och snabbare kommunikationerna sjövägen genom bättre konstruerade ångbåtar, af telegraf, af telefon — alla dessa oändliga lättnader, som handeln har på det finansiella området, efter hvad en hvar, som sysselsatt sig med dessa frågor, väl känner. Handelsklassen har sig väl bekant, hvar öfver hela världen den skall köpa upp de billigaste lifsmedlen, och hvar den får sälja för högsta pris. Den har sig äfven bekant, hvad transportkostnaden, assurans, agio m. m. hvad allt detta kostar, som minskar dess handelsvinst; och de draga i rik mån fördel af dessa förhållanden gent emot konsumenterna å ena och producenterne å andra sidan, hvilka å båda håll i allmänhet sväfva i fullkomlig okunnighet om dessa viktiga faktorer. Jag vill blott nämna att, enligt Jurascheks arbete, utgör i Ryssland produktionskostnaden för ett ryskt pud — något nära två lispund — hvete 57 kreditkopek, i Indien 47 och i Nordamerika 65. Transportkostnaden till London för ett ryskt pud hvete har varit mycket olika. Från Petersburg uppgick den 1886 till 4,63, 1887 till 5,51 och 1888 till 7,16 kreditkopek; från Libau till London 1886 till 5,01, 1887 till 6,45 och 1888 till 7,23; från Odessa till samma stad 1886 till 7,33, 1887 till 10,83 och 1888 till 13,00; från New-York år 1886 till 9,10, 1887 till 7,80 och 1888 till 12,20, samt från Bombay i Ostindien år 1886 till 21,00, 1887 till 19,00 och 1888 till 20,00 — allt till London, räknadt i kreditkopek ¹⁾ för ett ryskt pud hvete. Samme författare har en beräkning af hvad ett imperial quarter hvete å 8 bushels = 480 pfund gälde i engelska shillings och pence i brittiska Ostindien, nemligen år 1887 i medelpris från 52 städer 30 shillings 4 pence. Men dessa pris — och det är därför det är så nödvändigt att hafva reda på dessa handelsdetaljer för att kunna bedöma frågan — beräknades i guld efter 2 shillings för en indisk rupie; ehuru genom guldagio rupien endast beräknades år 1887 till en shilling 4½ pence och 1888 till en shilling 3¾ pence i guld, och det reducerar verkliga priset med 30 procent eller ungefär en tredjedel. 1887 var medelpriset vid försäljning i England af ett quarter hvete 32 shillings 6 pence, 1883 31 shillings 11 pence eller högst 38 shillings 1 pence och lägst 30 shillings.

¹⁾ En kreditrubel = 100 kopek = 1 krona 94 öre.

Men handelsklassen väljer naturligtvis för sina uppköp de orter, som äro billigast, och skilnaden mellan de stora hveteproducerande trakterna i Ostindien — om vi nu taga detta land såsom ett exempel — är så ofantligt stor, att när ett imperial quarter hvete i Peschaver kostar 26 shillings 10 pence, kostar det i Bombay 47 shillings 8 pence eller när det i Cawnpur kostar 22 shillings 10 pence, kostar det i Bombay 43 shillings o. s. v. Det är de billigaste orterna, som handelsklassen för hvarje vecka har reda på och därför kan göra sina uppköp till billigaste pris. Det går så långt — och det förklarar prisbilligheten och de olika priserna inom samma land — att t. ex. i Ryssland får man hvete i det inre af landet, der kommunikationerna äro svåra, för 2—4 kronor tunnan. Den transporteras till Riga, Libau eller Petersburg, och der ligger den magasinerad för handelsmännens räkning, hvilka sedan beräkna den rätta tiden och det rätta priset för att kasta det in på Englands, Tysklands eller Sveriges marknader. Deraf förklaras mycket väl, att priset *kan* reduceras, ty efter uppköp, transport m. m. återstår för handelsmannen en så stor vinst, att han af den gerna kan afstå något för det land, som har tull.

Det fins andra frågor af lika mycken vikt, men mycket svårare att behandla i en motion som denna, och det är det — om jag så får säga — *jobberi*, som eger rum vid spanmålsuppköp af handelsklassen samt de så kallade *terminsaffärerna*, och tillåter jag mig anföra hvad derom yttras i en af våra protektionistiska aftontidningar. ¹⁾ Man tar nemligen och gör upp en handel och får en slutsedel t. ex. i Peterburgs på ett visst quantum spanmål på 3 eller 6 månaders sigt. Den, som så vill jobba med denna handel, belånar sedeln i någon bank och får på ögonblicket penningar, hvarmed han åter gör upp andra affärer o. s. v. i oändlighet. »Så anses det faktum, att spanmål i stor skala blifvit föremål för *termins- och differensaffärer*, bidraga till säderprisens nedtryckande. En af systemets försvarare medgifver, att det säljes 9 gånger mera spanmål än som produceras; dess motståndare påstå, att det säljes 90 gånger så mycket. Försvararne säga, att systemet i längden icke påverkar de verkliga försäljningsprisen, eller att, om det än i goda år bidrager till att nedtrycka dem, så bidrager det i dåliga år att höja dem. Motståndarne säga, att det nya affärssystemet nödvändigtvis nedtrycker spanmålspriset, ty medan under det gamla systemet alla, som köpt spanmål för att åter sälja den, önskade, att priset skulle stiga, är det nu en stor mängd af desse köpare, som hafva fördel af att det faller och

¹⁾ Se Nya Dagligt Allehanda den 28 augusti 1894.

arbeta derpå.» ¹⁾ Ett annat sätt, som tyskarne anordnat till förmån för sina spanmålsexportörer, är det s. k. *premieringssystemet*, och hvarom vår generalkonsul i Hamburg B. A. Bödtker nyligen redogjort i sin senaste till utrikes departementet insända rapport. ²⁾

Det är mycket svårt att genomtränga alla mysterier i dessa frågor, men det af mig antydda torde vara nog för att visa, huru nödvändigt det vore, att en sakkunnig och skicklig person sysselsatte sig med dessa frågor. Jag har sökt skaffa mig alla upplysningar om det inflytande, som handeln, i synnerhet minuthandeln, har på varorna, men det fins nästan ingen litteratur i dessa frågor. I den s. k. föreningen för socialpolitik i Tyskland har utgifvits en bok, som innehåller undersökning öfver inflytandet af minuthandelns verksamhet på prisen. ³⁾ Författaren har lyckats i Aachen få del af handelsmännens kontoböcker och har utgifvit en komplett redogörelse därför, som visar, att minuthandeln tagit ända till 30—40 procent af varans värde. Det är ju en kolossal vinst, och det visar hvilket ofantligt inflytande denna handelsklass och dess verksamhet har på prisen. Några upplysningar för att bevisa denna sats må det tillåtas mig att lemna. År 1888 gjorde socialisten Basly ett anfall i franska kammaren mot spanmålstullen, i det han föreslog, att spanmålstullslagens enda artikel skulle upphävas tills vidare. Med anledning af denna motion yttrade dåvarande åkerbruksministern Viette följande högeligen anmärkningsvärda ord: »Det är icke landtbrukets tillstånd, som fördyrar brödprisen, utan ett finanssyndikat, som företager börsmanövrer. Spanmålsmarknaden är för närvarande hemsökt af ett band spekulanter, som hafva slutit sig tillsammans i Wien, hvarest de varit nog oförsämda att stifta ett s. k. syndikat och besluta, att det skall spekuleras i hausse. De drifva sitt hemliga ofog öfver allt och äro nog fräcka att afgöra det mått af elände, hvarmed hvarje land skall hemsökas för att rikta dessa slynglar. Fråga är, om den franska deputeradekammaren vill räcka detta syndikat en hjälpsam hand. Hvad oss vidkommer, vilja vi icke göra detta.» Följden var, att kammaren med 284 röster mot 244 afslog Baslys anfall emot tullen. — En frihandelstidning, Stockholms Dagblad, redogör den 30 september 1890

¹⁾ Se Nya Dagligt Allehanda den 28 augusti 1894.

²⁾ Se Nya Dagligt Allehanda den 16 november 1894.

³⁾ Der Einfluss des Zwischenhandels auf die Preise auf Grund der Preiseentwicklung im Aachener Kleinhandel von Dr. R. von der Borght, Leipzig. Verlag von Duncker & Humboldt 1888. 1 vol.: 8:o.

för mellanhänderna vid försäljningen i London. Artikeln är för lång att besvara kammaren med dess införande i denna motion; men deraf framgår, att det fins fyra mellanhänder, som skola dela vinsten på försäljningen af de varor, som producenterna skaffa i marknaden — fyra mellanhänder, som skola taga bort hvar sin del. Man kan förstå, huru dyra varorna då skola blifva för konsumenterna. Jag har sjelf någon erfarenhet deraf. Såsom landtbrukare producerar jag naturligtvis spanmål, kött, fläsk, mjölk, trädgårdsfrukter m. m. och jag försäljer dem i Stockholm, dit vägen utgör omkring $2\frac{1}{2}$ mil. Nå väl, producenten, som är jag, lemnar genom dessa försäljningar till de små hushållen, som behöfva dem, varorna, och jag får mitt vanliga pris, men konsumenterna få till skänks handelsvinsten. Denna går till 20—25 procent på en tunna spanmål eller rotfrukter och nära 30 procent på mjölken. Och både konsumenten och producenten äro belåtna med detta sätt att gå till väga. Förr än producenterna och konsumenterna, som i alla verldsdelar utgöra det vida öfvervägande antalet personer, hafva det vettet och den förmågan att sluta sig tillsammans för att söka minska mellanhändernas, d. v. s. handels, inflytande, förr kommer man aldrig att sluta med sina klagomål — orättvisa klagomål, att tullarne äro enda orsaken till det ekonomiska eländet. Jag anser, att i handelsklassens oskäligen vinst i våra spanmålsaffärer ligger knuten. Och att derutinnan en förändring kan ske, derom är jag förvissad och öfvertygad.

Hvem betalar tullen?

Det finnes all anledning att förmoda, det tullen betalas af den utländska exportören, men icke af det egna landet med hänsyn till inom landet producerade lifsmedel och, hvad mera är, på ganska många industriens alster, som skickas in i landet. Jag ber att derpå få framlägga de bevis som förefinnas. De äro hemtade ur uppgifter af en stor auktoritet inom frihandelsverlden, hvilken säkerligen för de flesta är bekant.

Neumann-Spallart ¹⁾ har värderat den *handeln* underkastade spanmål och mjöl i hela världen värderad i penningar:

¹⁾ Übersichten über produktion, Verkehr und Handel in der Weltwirtschaft. Årgångarne 1878—1882.

	Införsel.	Utförsel.	Millioner riksmark. Summa.
1874	2,601	2,304	4,905.
1876	2,490	2,267	4,757.
1879	3,591	3,641	7,233.
1881	3,034	2,992	6,026.

Vidare anser nämnde författare, att af denna summa kunna $\frac{1}{3}$ anses uttagna af handel och omsättningens omkostnader i transport, assurans, tull, förluster och *handelsvinst*.

Dessa $\frac{1}{3}$ skulle således för år 1879 utgjort 2,892 millioner mark.

Hvad *tullen* beträffar, så erlägges denna endast uti de länder, som behöfva spanmål och mjöl och hafva åsatt dessa produkter dylik afgift; dessa länder äro: Tyskland, Frankrike, Österrike, Italien, Schweiz, Spanien, Norge, Grekland, Portugal, Nordamerika, hvilken införsel år 1876 utgjorde sammanlagdt 1,154 millioner mark ¹⁾, deraf i medeltal 20 procent tull skulle utgjort endast 230 millioner mark.

Följande länder, som behöfva och importera spanmål och mjöl, men enligt sina tullagar efterskänka tullavgiften till *handelsvinstens* fördel, äro: England (moderlandet), Holland, Belgien, Sverige ²⁾, Danmark. Samtliga dessa länder införde år 1876 för 1,363 millioner mark ³⁾, deraf 20 procent tull skolat utgöra omkring 272 millioner mark, här bortskänkta till *handelsvinstens* partiimportörer.

¹⁾ Länder, som hafva spanmålstullar:

Tyskland	595
N. Amerika	33
Frankrike	191
Österrike	97
Italien	86
Schweiz	84
Spanien	0,4
Norge	43
Grekland	17
Portugal	7,67
	<hr/> 1,154,07

²⁾ Före år 1888.

³⁾ Länder, som icke hafva spanmålstullar:

England	1,036,2	Mark	import.
Holland	86,6	”	”
Belgien	202,7	”	”
Danmark	14,8	”	”
Sverige ²⁾	22,6	”	”
	<hr/> 1,362,9		

Då af de tre grupper i hela världen, som beröras af denna fråga, den första gruppen eller *producenterna* uppgår till 100-tals millioner och skördar en högst ringa del af de nämnda millionerna;

då den andra gruppen eller *konsumenterna*, hvilka uppgå till kanske flere gånger den 1:sta gruppen i antal, men nödgas betala icke endast producenterna, men äfven *handels idkare* — synes billigt, att denna senare eller den tredje gruppen, som i jemförelse med de 2 föregående är högst fåtalig, ej får en *oskäligen* vinst på de andras bekostnad. Man kan ock häraf förstå utan svårighet, hvarför handels och penningens målsmän ifra för den fria handeln utan alla tullar samt hvarför de söka inbilla konsumenterna, att denna tullfrihet är till fördel för dessa senare.

Tullafgiften för lifsmedel, som kunna produceras i det egna landet, är alls ingen beskattning på konsumenterna, emedan den betalas af de utländske varuafsändarne, och minskar deras handelsvinst.

Derför stiger i allmänhet icke lifsmedlens pris genom importtullar.

Detta är offentligt bevisadt under 15 år inom den preussiska monarkien och läser icke kunna bestridas.

Det är därför jag anser den saken så ytterst vigtig att under alla förhållanden taga reda på de olika ländernas *pris* å lifsmedel.

Herrar frihandlare tro mig icke. Men om jag framvisar en frihandlare, C. Wilbrandt, som skrivit en broschyr om det successiva nedgåendet af varuprisen under tullskyddspolitikens herravälde, och som åberopats i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning samt i Dagens Nyheter, då skola väl dessa herrar kanske ej längre tvifla på riktigheten af de satser, som här uppställts.

Wilbrandt ¹⁾ säger:

Pag. 11. Skyddspolitikens egentliga tendens att åstadkomma konstlad stegring af varuprisen har alldeles icke realiserats.

Pag. 19. Medelpris per år i Preussen å hvete och råg per 1,000 kilo i mark:

	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879.
<i>hvete</i>	234	242	264	240	196	210	230	202	196
<i>råg</i>	192	172	192	198	166	174	177	143	144

¹⁾ Das fortschreitende Sinken der Preise unter der Herrschaft der Schutz-zollpolitik von C. Wilbrandt. Wismar 1887.

I durchschnitt för de 9 åren.

			<i>hvete</i>	224	Mark.		
			<i>råg</i>	171	d:o		
	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886.
<i>hvete</i>	219	220	208	184	162	161	150
<i>råg</i>	193	202	161	147	143	147	125.

I *durchschnitt* *för* *de* *7* *åren*.

<i>hvete</i>	186 Mark.
<i>råg</i>	160 d:o.

Pag. 37. Jemförelse mellan hveteprisen i mark för 1,000 kilo i England och Preussen (Berlin):

År.	England.	Preussen.	
1880	207	217,8	(tull 10 Mark pr 1,000 kilo).
1881	212	219,5	
1882	211	204,2	
1883	195	186,1	
1884	167	162,2	
1885	154	160,9	(tull 30 Mark pr 1,000 kilo).
januari 1886	142	147	
juli 1886	146	147,6.	

Pag. 38. Man erkänner med utomordentlig säkerhet, att spanmålstullarna icke haft *den* verkan att höja de inländska (preussiska) sädesprisen öfver det tullfria Englands spanmålspris.

Pag. 42. Och hvilken följd skulle det blifva, om den agrariska planen skulle realiseras, att ännu högre införseltullar lades på spanmål? Den kunde ej bli någon annan, än att spanmålsprisen i ännu högre grad än hittills skulle sänkas (se ock pag. 43).

Pag. 52. Utlandet betalar våra tullar: Har väl detta skett i verkligheten? Om man vill stödja sig på fakta, att våra skyddstullar hafva tvungit utlandet att till oss sälja sina varor för billigare pris, så kan detta påstående med ett sken af riktighet anföras.

I »Verhandlungen des deutschen Reichstags betreffend den Zolltariff 1879», — ett verk, som rekommenderas till herrar frihandlares uppmärksamhet — pag. 1363 finnes följande yttrande af en riksdagsman,

Frege: »När Dresden upphäfde brödtaxan för att skaffa invånarne billigare bröd, så blef följden, att den fria konkurrensen fördyrade brödet med årligen 2,339,596 mark!» och pag. 1,412 af Mirbach: »Spanmåls-tull måste enligt min åsigt betalas af utlandet. Derom är jag åtminstone fullständigt öfvertygad, att de utomordentligt produktionsrika spanmåsländerna måste à tout prix sälja till oss och måste betala våra tullafgifter».

Pag. 1,950 återgifves följande af Dollfus, som var en industriman och följaktligen fackman i hvad han yttrade: »Elsass, som med sin produktion från 1,600,000 spindlar och 300,000 väfstolar och sina tryckerier (allt för bomullsvaror) ej kan finna tillräcklig marknad i Tyskland, är nödsakadt att försälja vida mer af sina varor till Frankrike. Denna försäljning kan endast ega rum under ruinerande villkor, emedan vi der möta den engelska konkurrensen och vi därför måste sälja till samma pris som England, hvilket land producerar billigare och ofta säljer med förlust. Franska tullen af 10—15 procent utgör för några af våra fabriker 2- à 300,000 francs per år. En fabrik betalar ända till 400,000 francs per år i dessa tullafgifter, sedan våra fabriker måste gälda den *hela* afgiften till Frankrike» — ty, som är väl bekant, när Elsass och Lothringen afstodos, förbehöll sig Frankrike, att vissa tullar skulle under vissa år endast utgå med halfva beloppet och först derefter fullständigt. — »Detta har nödgat åtskilliga Elsassfabrikanter att inflytta sina etablissemens på franskt område och der uppsätta nya etablissemens».

Den ringa utvecklingen af kreatursafveln i Frankrikes sydöstra departement nödvändiggör en betydlig import af slagtkreatur från utlandet. De betydligaste kreatursmarknaderna hållas i *Nizza* och *Les Arcs*. Ensamt för Nizza infördes under året 1884: 9,444 oxar, 1,074 kor, 7,963 kalfvar, 21,159 hammel, 5,581 får, 1,402 getter, 218 lam och 883 svin, hvilka hade sammanlagdt ett handelsvärde af 7,500,000 francs. Den slagtboskap, som förekommer på dessa två marknader, utgöres endast till en ringare del af franska kreatur; hufvudkontingenten deraf kommer från närliggande norditalienska provinser, företrädesvis från Piemont.

Under de 5 åren 1880—1884 har sålunda ifrågavarande import till Frankrike af slagtkreatur och färskt kött i medeltal årligen stigit till värde af 15,240,000 francs och betingat en införsel *före* senaste förhöjning i införseltullen af 1,226,000 francs. Sedan den 1 april 1885 har en tullförhöjning å fransk sida inträdt på följande sätt:

	Enl. tullafgift "före" den 1 april 1885.	Enl. tullafgift "efter" den 1 april 1885.
En ox	15 francs.	25 francs.
En ko	8 "	12 "
En kalf	1,50 "	4 "
Ett får	2, "	3 "
Ett lam	0,50 "	1 "
Ett svin	3 "	3 "
100 kilo färskt kött	6,60 "	7 "
100 " salt	8,10 "	8,50 "

Med hänsyn till dessa tullafgifters delvis ganska betydliga förhöjning i den franska tulltaxan kan det ej sakna intresse att erfara, huru kreaturs- och köttprisen å de ofvannämnda marknaderna förhålla sig *före* och *efter* nämnda tullafgifts förhöjning.

Boskapsslag.	Lefvande vikt.			Färskt slagtadt kött i grosshandeln.		
	1884.	1885.	1885.	1884.	1885.	1885.
	Francs.	Januari till juli. Francs.	April till juli, det vill säga <i>efter</i> tull- förhöjningen. Francs.	Francs.	Januari till juli. Francs.	April till juli, det vill säga <i>efter</i> tull- förhöjningen. Francs.
Oxar kilo	0,80 à 0,90	0,80 à 0,85	0,80 à 0,85	1,55 à 1,70	1,50 à 1,65	1,50 à 1,65
Kor "	0,60 à 0,70	0,55 à 0,60	0,55 à 0,65	1,35 à 1,40	1,10 à 1,40	1,10 à 1,25
Kalfvar "	1,10 à 1,15	1,00 à 1,10	1,00 à 1,10	1,55 à 1,65	1,50 à 1,60	1,50 à 1,60
Får "	0,80 à 0,90	0,65 à 0,85	0,65 à 0,80	1,45 à 1,60	1,35 à 1,50	1,30 à 1,50
Lam "	0,85 à 0,90	0,70 à 0,85	0,70 à 0,85	1,45 à 1,50	1,50 à 1,60	1,45 à 1,60
Svin "	0,90 à 0,95	0,80 à 0,90	— —	1,35 à 1,40	1,30 à 1,40	— —

Här kan jag ej neka mig nöjet meddela några medgifvanden af Föreningen mot lifsmedelstullar, att det dock finnes tillfällen, då tullen för till oss importerad spanmål betalas af den utländska egaren deraf:

Enligt Föreningens mot lifsmedelstullar uppsatser och meddelanden, häft. 4, pag. 126—127, erkännes (efter handelskammaren i Zittau), att

»med afseende på den ryska rågen tror kammaren, att i mycket goda skördeår både i Tyskland och Ryssland, då Tyskland mindre behöfver den ryska importen, men Ryssland måste sälja sitt öfverflöd, ryssarne delvis få vidkännas tullen.»

Och längre ned i samma stycke:

»Under alldeles särskilda omständigheter kan det visserligen någon gång inträffa, att utlandet får bära en del af tullen.»

Om, såsom herrar frihandlare påstå, tullen betalas af det lands konsumenter, som får sig varan påskickad, hvarför skulle de länder, som ingå handelstraktater med hvarandra, så hårdt hålla på att just å de varor, som landet hufvudsakligen producerar och skickar till det land, med hvilket traktat uppgöres, tullen måtte blifva så låg som möjligt? En hvar, som följt med dessa frågor, vet ock, huru svårt det är att förmå stater ömsesidigt att sänka sina exporttullar på sina förnämligaste exportvaror. Orsaken härtill är den, att det är ett lands producenter, som få betala tullen. Men, säga flere, »jag vet, att den betalas af importören, ty när varan kommit in i packhuset, kommer en person och erlägger tullen.» Men de, som så säga, veta ej hvad som passerar bakom kulisserna. Här hafva tyskar och flera andra folk, som exportera betydligt på Sverige, *agenter* i Stockholm, hvilka mottaga varorna och liqvidera tullen. Det är tyska agenter som mottaga och tyska penningar hvarmed liqviden sker.

Jag har talat särskildt med en person, som har stora affärer med schweiziska klockor och ur. Han requirerar från Schweiz sådana varor för mycket penningar. Jag frågade honom: »betalar herrn tullen?» »Nej», sade han, »jag drager af den, när vi göra upp våra affärer.»

Så hafva vi dessa *tvångstullar*, som förekomma mycket oftare än man måhända inbillar sig, och hvilka äro bästa beviset på, hur angeläget ett exporterande land alltid är att ej få för höga tullar på de varor, det exporterar till ett annat land. Ty finge det importerande landet betala tullen, hvad vore det då för idé att komma nära nog i krigstillstånd med hvarandra? Ja, det finnes någonting, som heter »Kampf Zölle», hvilka ganska många länder hafva i sina tulltaxor och i särskilda förordningar anbefalt för att tvinga länder, som behandla deras exportvaror mindre gynnsamt än hvarje annan nations, att inslå på en annan bana. Härpå finnas många exempel — jag gör ej såsom frihandlarne och framkastar idéer utan att komma med bevis:

1:o) Enligt lag den 7 augusti 1885 belades *alla* rumäniska produkter införda direkt eller indirekt till *Frankrike* med en införselafgift af 50 procent af värdet (D. H. A. 1885. I. 596). Denna tvångstull upp-

häfdes genom dekret af franska regeringen den 20 augusti 1886 (D. H. A. 1886. I. 480) sedan båda länderna kunde hoppas lycklig lösning af deras inbördes tullfråga.

2:o) Enligt lag den 29 maj 1886 har *Rumänien* utfärdat en ny tulltaxa; i 2:dra art. deraf bemyndigas regeringen att, *utöfver* deri upptagna införselafgifter, pålägga en tvångsafgift af ända till 30 procent af varans värde vid införsel från sådana länder, hvilka pålagt rumäniska produkter en tullafgift *utöfver* den i dessa staters generella tulltariffer upptagna införselafgifter. Med denna surtaxe af 30 procent kan äfven beläggas i rumäniska allmänna tariffen annars såsom tullfria upptagna produkter (D. H. A. 1886. I. 357).

3:o) Enligt kongl. förordningen den 31 maj 1886 har *Turkiet* utfärdat en tvångstulltaxa *ensamt* gällande mot *Rumänien*, som då belagt turkiska produkter och fabrikat med högre införseltullar än hvarje annat land. Denna taxa upptager hufvudsakligen födoämnen, alkohol, petroleum och trävaror. Ex.: 100 kilo smör 36 kronor, 100 kilo ost 24 kronor, 100 kilo hvetemjöl 4 kronor 80 öre. (D. H. A. 1886. I. 421).

4:o) Enligt förordning den 22 maj 1886 har *Österrike-Ungern* förbjudit den dittills tullfria införseln af spanmål till förmalning från *Rumänien*, vare sig direkt eller indirekt importerad.

Samma dag har österrikisk-ungerska regeringen förordnat en tvångstull (zuschlag) å alla rumäniska produkter och fabrikat af 30 procent af värdet. (D. H. A. 1886. I. 326).

5:o) Enligt § 6 i 1879 års Tysklands tulltaxa har regeringen, efter förbundsrådets hörande, rätt att öka tullen till och med 50 procent mot de stater, hvilka behandla tyska varor mindre gynnsamt än andra länders, förutsatt att ej särskilda traktatsbestämmelser deremot lägga hinder.

6:o) Enligt art. 3 i österrikisk-ungerska tulltariffen åläggas varor, hvilka komma från land, hvilka behandla österrikisk-ungerska varor mindre gynnsamt än andra staters, en tilläggstull af 30 procent och, om varan är tullfri, en tullafgift af 15 procent af värdet.

Enligt kongl. kungörelsen af den 24 mars 1892 bestämdes, på grund af samma års Riksdags beslut, att följande slags spanmål och mjöl, som ditills varit åsatt en importtull af:

Bih. till Riksd. Prot. 1895. 1 Saml. 2 Afd. 1 Band 1 Häft.

Spanmål, omalen, råg och hvete 2 kronor 50 öre per 100 kilo, skulle intill slutet af år 1892 draga en tull af endast 1 krona 25 öre per 100 kilo;

och *spanmål, malen, mjöl och gryn, alla slag*, som dittills dragit en tull af 4 kronor 30 öre per 100 kilo, skulle intill slutet af år 1892, draga en tull af endast 2 kronor 50 öre.

Dessa nedsatta tullar skulle räknas från och med den 26 mars 1892.

Dessa lägre tullar hafva, på sätt jag i början af denna motion omnämnt, sedermera, med obetydliga modifikation, fortfarit äfven under åren 1893 och 1894 och äro ännu gällande.¹⁾

När regeringen vid 1892 års riksdag föreslog spanmålstullarnes nedsättning till hälften af deras dittillsvarande belopp, så var detta en *obetänkt* åtgärd. När vidare regeringen icke, oakadt upprepade böner och anhållanden från hushållningssällskap och andra myndigheter och enskilde, gjorde bruk af den Kongl. Maj:t enligt § 60 regeringsformen tillerkända rätt att höja tullen på inkommande spanmål redan våren 1894, så var detta *oklokt* handladt; och när slutligen regeringen ej ens gittat lemna ett *svar* å jordbruksidkarnes inom landet, genom nyssnämnda deras myndigheter, inför tronen nedlagda böneskrifter om hjälp, så var det *ovist* handladt af regeringen. Mången af de stilla i landet bland jordbrukets nu så hårdt betryckta idkare har derigenom fått den öfvertygelsen eller misstanken, att Kongl. Maj:ts nuvarande rådgifvarepersonal blifvit frihandelsvänlig, ehuru under protektionismens skyddande förklädnad; och denna misstanke kyler tillgifvenheten för den nuvarande regeringen och kommer må hända att gifva sig till känna vid innevarande riksdags statsreglering.

Att nöden och betrycket inom den jordbruksidkande folkklassen är stor — behöfver ej här vidlyftigt bevisas. Derom hafva de i tidningarna offentliggjorda hemställandena af hushållningssällskapen öfver allt i landet, äfvensom de uti den periodiska pressen ofta förekommande redogörelser om jordbrukets förtviflade tillstånd och behovet af ökade tullar på spanmål och mjöl, äfven af åtskilliga frihandelstidningar erkända såsom behöfliga, lemnat mångfaldiga vittnesbörd. Nedanstående

¹⁾ På grund af § 60 regeringsformen har Kongl. Maj:t från och med den 7 januari 1895 höjt tullafgiften på importerad spanmål per 100 kilo:

Råg, hvete, korn, ärter, majs och bönor, omalen	3 kronor 15 öre
malt	4 ” — ”
malen spanmål, mjöl och gryn, alla slag	6 ” 50 ”

tabellariska uppställning öfver de sedan en längre följd af år sjunkande prisen å spanmål och mjöl må här anföras: ¹⁾

Å r	Hvete pr tunna om 15 lispund	Råg pr tunna om 14 lispund	Hvetemjöl pr lispund	Rågmjöl pr lispund
1868	28,33	22,15	2,50	1,73
1869	23,37	18,50	2,25	1,42
1870	19,00	13,37	2,10	1,11
1871	24,50	15,26	2,37	1,20
1872	24,12	15,82	2,50	1,25
1873	25,56	16,52	2,69	1,29
1874	25,00	19,00	2,67	1,42
1875	20,00	15,96	2,13	1,32
1876	22,25	15,68	2,33	1,32
1877	25,00	16,24	2,68	1,34
1878	19,20	13,58	2,44	1,27
1879	19,60	12,46	2,25	1,11
1880	23,60	17,92	2,57	1,47
1881	25,50	22,80	2,45	1,70
1882	21,15	15,90	2,53	1,37
1883	21,45	14,40	2,24	1,19
1884	18,60	14,55	2,08	1,16
1885	16,80	13,20	1,77	1,10
1886	13,65	10,95	1,77	0,98
1887	15,69	10,03	1,81	0,90
1888	16,20	14,00	1,98	0,98
1889	16,60	13,13	2,12	1,17
1890	19,74	14,60	2,04	1,30
1891	17,62	15,25	2,28	1,42
1892	16,53	15,81	2,04	1,45
1893	13,18	10,78	1,62	0,93
1894	11,10	9,08	1,38	0,72

Jemför man dessa prisuppgifter med de flerehanda omkostnader, som fordra produktionen af olika slag af spanmål, så befinnes huru omöj-

¹⁾ Se tidningen Nya Dagligt Allehanda för den 8 och 9 november 1894.

ligt det är för jordbrukaren att utan stora förluster försälja sitt jordbruks vigtigaste produkter.

En detaljberäkning i häftet V, pag. 62—64 af Föreningens mot lifsmedelstullar uppsatser och meddelanden — lemnar följande resultat öfver kostnaden för produktion af olika sädesslag i olika jordmån:

»En tunna (63 kannor)

råg å lerjord	17	kronor	40	öre
råg i skogstrakt	20	”	—	”
råg i mossjord	20	”	—	”
hvete	17	”	91	”
korn å lerjord	8	”	20	”
hafre	6	”	05	”

Inom vissa trakter af Östergötland uppgår produktionskostnaden (enligt J. Arrhenius) per tunna för höstsäd efter tråde till 21 kronor, för vårsäd endast till 9 kronor 17 öre. Inom Stockholms län åter: höstsäd kronor 18,08 och vårsäd kronor 7,81.»

»Prisfallet ¹⁾ å höstsäd är onekligen ett ytterst hårdt slag för alla, som hittills lagt sig vinning om att till afsalu frambringa sådan säd, och man kan ej annat än djupt deltaga i deras svårigheter.» (Föreningens mot lifsmedelstullar uppsatser och meddelanden, häftena II och III, pag. 32—33, Beckman.)

Att här anföra alla uppgifter å prisen på spanmål, som under sistförflutna år anföras i den periodiska pressen, kan ej af mig åstadkommas; endast några få må här nedan delgifvas. Sålunda innehåller Svenska Dagbladet för den 12 oktober 1894:

»Trefliga utsigter för landtbrukaren. Hafreprisen ha nu sjunkit till 6 kronor å 6, 50 per 100 kg.; rågen gäller 8 kronor å högst 8,50 för samma qvantitet.

Smöret står betydligt under fjolårets notering.

Vi undra just, skrives i Köpingsposten, hvad de »landtbrukskunnige» i frihandelsbladen nu vilja råda jorbrukarne att »slå sig på».

¹⁾ År 1886, då detta skrefs, var medelpriset för en tunna råg 10 kronor; men år 1893 var detta medelpris för många orter endast 8 kronor 50 öre, ja, under hösten sistlidna år, efter skördens inbergande, såldes på flera orter inom landet:

1	gammal tunna	hvete	för	10	kronor.
1	”	”	råg	”	8 ”
1	”	”	hafre	”	6 ”
1	”	”	potates	”	1 krona 50 öre å 2 kronor.

För ett par år sedan var det mejerihandteringen som förordades, ty då var det ordentligt pris på smöret.

I våras var hafreodlingen det enda rigtiga.

Men nu? Nu, när både spanmål och smör stå i låg kurs, hvad skall den stackars landtbrukaren göra?

Svaren på det, I kammarlärde herrar, ty landtmännen veta i närvarande stund sannerligen inte sjelfva, hvad de skola taga sig till!»

Och samma tidning omnämner (efter en sydsvensk uppgift) för den 20 oktober 1894:

»Sädesprisen äro f. n. så låga, att landtbrukaren lider ren förlust på hvarje tunna säd han säljer, och det är ej fråga om förlust af några öre allenast, utan om några kronor säger Sydh. Rågen gäller nemligen blott 8 kronor à 8 kronor 50 öre per gammal tunna, och hafren betingar omkring 5 kronor.

Dylika sädespris kunna ej vara annat än ruinerande för producen- ten, och bekymren bland våra jordbrukare äro ock allmänna. Läger man härtill, att potatisen är den enda produkt, som betalar sig, men att den ruttnar bort, kan man förstå, hurudan ställningen är på lands- bygden, der stora lån och höga räntor dessutom trycka.»

Slutligen må här anföras ett offentligt intyg om sädesprisens nedgång vid jemförelse mellan åren 1892 och 1893 ¹⁾:

»Huru sädesprisen fallit. Markegångssättning för Stockholms län hölls i fredags å länsstyrelsens sessionssal af deputerade från länet, hvarvid bestämdes följande markegångspris:

1 hektoliter (38, 21 kr.)	hvete	kronor	7: 60.
1 d:o	råg	„	5: 75.
1 d:o	korn	„	5: 60.
1 d:o	blandsäd (hälften korn och hälften hafre)	„	4: 60.
1 d:o	hafre	„	3: 60.

Till jemförelse meddelas, att vid fjorårets markegångssättning bestämdes priset å

1 hektoliter	hvete	kronor	9: 76.
1 d:o	råg	„	7: 30.
1 d:o	korn	„	6: 94.
1 d:o	blandsäd	„	6: 12.
1 d:o	hafre	„	5: 31.»

¹⁾ Se tidningen »Vårt Land» för den 5 november 1894.

Om äfven höjda tullar å spanmål och mjöl ej skulle för innevarande år förbättra våra spanmålspris, hvilket är att förmoda, så kommer dock småningom en förbättring att derigenom i dessa prisförhållanden inträda och, hvad viktigare är, den *inhemska* spanmålsmarknaden att bibehållas för det svenska jordbruket.

»Nedanstående tabell ¹⁾ upptager, efter senaste uppgifter i Deutsches Handels-Archiv, de olika ländernas tullsatser å spanmål, sådana de för närvarande (maj 1894) äro gällande. Kanadas hvetetull (15 cents per bushel) har dock ej ansetts böra tagas i beräkningen, enär den knappast torde utöfva något tryck å den europeiska marknaden på grund af det neutraliserande afståndet, och det samma gäller Förenta staternas spanmålstullar, enär dess stora kornimport nästan helt och hållet kommer från grannlandet Kanada. Icke heller upptagas Sveriges och Norges tullsatser. De tyska tullarna beräknas efter den nya tyskryska handelstraktaten. Alla de olika tullsatserna äro reducerade till kronor svenskt mynt och afse en vikt af 100 kg.

	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.
Nordamerikas Förenta stater — — — — —	—	—	—	—
Ryssland	fritt.	fritt.	fritt.	fritt.
Österrike-Ungern	2,33	2,33	1,16	1,16.
Kanada — — — — —	—	—	—	—
Storbritannien och Irland	fritt.	fritt.	fritt.	fritt.
Frankrike	5,04	2,16	2,16	2,16.
Tyska riket	3,12	3,12	1,78	2,49.
Italien	5,04	—	0,83	1,44.
Spanien	5,76	3,17	3,17	3,17.
Portugal	2,82	6,45	6,45	6,45.
Grekland	5,55	1,49	1,49	1,49.
Schweiz	0,22	0,22	0,22	0,22.
Belgien	fritt.	fritt.	fritt.	fritt.
Nederländerna	”	”	”	”
Danmark	”	”	”	”
Sverige och Norge — — — — —	—	—	—	—
Andra länder — — — — —	—	—	—	—

¹⁾ Se tidningen Nya Dagligt Allehanda för den 11 augusti 1894 och Svenska Dagbladet för den 10 augusti samma år.

Af denna tabell synes, att med undantag af Ryssland, Stora Britanien och Belgien, som hafva ingen tull å ofvan uppräknade produkter, och Schweitz, som har en obetydlig tull derå, alla öfriga europeiska stater hafva ansett sig böra skydda sin jordbruksnäring genom vida högre tullar än de nu gällande hos oss.

Om man fäster afseende vid våra, i jemförelse med alla dessa länder, vida ofördelaktigare produktionsförhållanden, i afseende å klimat, geografiskt läge, jordens bördighet och skatter m. m., så finner jag, att en återgång till den tull, som gälde före senaste nedsättning deraf, ingalunda numera kan upphjelpa vårt jordbruk ur dess förtviflade läge, utan att en tullsats af 4 kronor per 100 kilo bör åsättas för spanmål och 6 kronor för mjöl och gryn.

En annan binäring till jordbruket, och som numera utgör en betydande del deraf, är *Potatesodlingen*. Den ringa tullafgift, som sattes vid införsel deraf och som vid 1888 års riksdag, vill jag minnas, utgjorde endast 50 öre per 100 kilo, borttogs, om mitt minne ej bedrager mig, vid 1892 års riksdag. Den som tror, att denna artikel ej tarfvar något skydd, bedrager sig storligen. Ty tyskarne skicka på oss deras dåliga potates 2 å 3 veckor förr än vi kunna få vår i marknaden, så väl den tidiga (som är en *lyxartikel*) som den vanliga, som afses att utgöra vinterförråd inom hushållen.

De, som bestämma öfver dessa tullförhållanden, hafva ganska liten kännedom om denna icke ovigtiga fråga. Den s. k. *tidiga* potatesen, som är en *lyxartikel* och borde såsom sådan högt beskattas, den kommer ej af *vår* produktion i marknaden förr än första dagarna af juli månad och upphör vanligen med augusti att här försälas. Men tyskarne hafva denna tidiga potates färdig 14 dagar före oss och försälja den till högsta pris, ehuru den är lös, vattenaktig och af mindre god beskaffenhet. Denna tidiga potates odlas äfven af de minsta jordbruk, synnerligen i närheten af de större städerna inom landet. Å denna tidiga potates borde tullen utgå från och med den 15 juni och till slutet af augusti månad med 3 kronor per 100 kilo och för den återstående delen af året bör all potates åläggas en tull af 1: 50 per 100 kilo.

På grund af hvad jag ofvan anført, får jag härmed vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta, att nedannämnda landtmanna-produkter måtte åsättas följande införselstullafgifter, nemligen:

Spanmål, omalen:

a) Råg, hvete, korn, majs samt ärtor och bönor, 4 kronor per 100 kilo;

b) Malt, äfven krossad, 4 kronor 50 öre per 100 kilo;

c) Andra slag, ej specificerade, 4 kronor per 100 kilo;

d) Hafre och vicker *fria*.

Malen: mjöl och gryn, alla slag, 6 kronor per 100 kilo.

Potates, äfven krossad eller rifven, från och med den 15 juni till och med den sista augusti 3 kronor per 100 kilo; från och med den 1 september till och med den 31 december 1 krona 50 öre per 100 kilo, allt årligen och tills vidare.

Om remiss af denna motion till bevillningsutskottet får jag vördsammt anhålla.

Stockholm den 18 januari 1895.

R. Klinckowström.

Ledamot af Riksdagens Första Kammare
för Elfsborgs län.